

„Varpas“ išleidžiamas
Ragainėje 90 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisiuntimu:

Rusijoje uždeng-
tose gromatose . 6 rubl.,
Prusuose . . . 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkiu
raštu spaustą 20 pfn. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje Ragainėj,
(Ragnit, Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Įtampa: Ant Naujų metų, j-a. — Labora, V. Kapsas. — Pasauktieji. Jonas G...ys. — Atminimas apie Daukantą, Dr. — Du nuodingu augalu. Paulius. — Darbininku samokslai laike pereitos vasaros ir pažiuros ant jų draugijos, literatūros ir politikų. Merėių V. — Audiatur et altera pars, Šėrnas. — Tėvyniški varpai, Q. D. ir K. — Atminimas apie Papilę, Uola. Iš visur, Dagis. — Prisiega lietuvių kalboje XVII šimtmečio, y. Bs. — Korespondencijos. — Politika, M. V. — Muzika, Varpelis. — Gromatnyčia. — Apgarsinimai.

Ant Naujų metų.

Sulankus Naujų metų, lygiai vienvestoviai žmonės, kaip ir tautos ir abelnai visa žmonija turi savo naujus norus, naujus laukimus — visi tiki, kad ateinantieji metai bus geresni už praėjusius. Lietuva taipgi geidžia, idant šie metai sumažintu skausmus ir vargus, idant prašvistu saulė, idant užgimtu teisybė ir dėl nuvargusių lietuvių. Gaila, kad ant Naujų metų ne turime kuomi suraminti brolius lietuvius. Niekur ne matyt nieko ramaus ir gero dėl mūsų, o girdėt tiktai, kaip ant peklisko priekalo dirbas, dėl lietuvių naujos žabangos, nauji įstatai ir tiesų įvedimai dėl išnaikinimo lietuviškos kalbos ir lietuvių gentės. O kas skaudžiausiai matyti, tai kad patys lietuviai yra talkininkais to peklisko darbo, visokiais tarpu savęs nesutikimais ardant lietuvių stiprybę.

Tas dovanas dėl lietuvių ant Naujų metų, žinoma taiso ant peklisko priekalo Rusija.

Kiekvienas apturi tokią dovaną, ant kokios savo pasielgimu užsipelno. Jaigu lietuvius siekia nelaimė ir pančiai, jaigu ne matyt priežastė, gulinčių juos išliuosuoti, tai tur but lietuviai to yra verti. Vaitojimai ir skundai ne pageris mūsų padėjimo, nės rugojimų, su paspirta atsakančia stiprybe, nieks ne klauso. Jaigu taip, tai paklauskime dabar, kur ta mūsų stiprybė, kiek ji pasididino, arba kaip galima ją padidinti?

Savo šiadieninėmis pajiegomis, be pagelbos ir užtarimo kitų, vargiai iškariausime tiesas, nors ir tikrai mums prigulincias; o ar galima tikėtis atarasti draugus svietur, jaigu dirbantieji dėl gero tėvynės lietuviai taip mažai jų turi namieje? Laukti užtarimo svetimų galima butu tada, jaigu turėtume kuomi už tą užtarimą užmokėti, arba atitarnanti. Draugai laimisi draugiškais darbais ir pagelba, kokią galime duoti kitiems. Kokiągi mes galime duoti pagelbą kitiems, jaigu mes

savo namuose, patys lietuviai, broliai, vienos motynos vaikai, už menką nesutikimą pažiurose, ne turėdami jokios tolerancijos dėl pažiuorų, kurios ne yra pažiuromis mus pačių, dalinamės į draugus ir nedraugus? Tegul viena lietuvių dalis ir padarytu kokią sutartį su svetimaisiais, kurių užtarimas galėtu buti naudinga dėl lietuvių — tuojaus kita dalis sutars su priešais tų draugų in spe, nors čia lietuviams prireiktu daug daugiau iš savo pusės atiduoti.

Pančius ir lenciugus dėl nerusiskų gaivalų kala Rusijos ministariai, generalgubernatoriai ir žemesni administratoriai juom smagiaus, juom geriaus pamato kad tarp pačių supančiotųjų nėra jokios sutartės, jokios solidarystės, nėra vienokių siekimų. Valdžios pančioja visus paskyrium, nės galybė kiekvieno skyrium gaivalo yra permenka, idant galėtu laimingai už savo tiesas prieš valstijos įstatus užstoti. Valdžių smegenys džiusta ant išradimo sėklos, iš kurios išdygtu nesutikimas tarpu prispaustųjų. Pančiai veržiasi, dauginasi uždrandos dėl mislių svetimų gaivalų, o tie ne supranta reikalo susitaikymo — valdžios naikina juos jų pačių pajiegomis, lyg Centuarai pasėtais smako dantimis.

Ar ne taip yra? Lietuviai kelia vaidus su lenkais, lenkai pavydi lietuviams tiesų, išjuokia jų skirtybę, kaip kada pasispiriant net ant denunciacijų mūsų valdžioms, idant sustabdyti mūsų kilimą; edasi tarp savęs ukinikai su bajorais, o nē viena pusė ne nori nieko pašvesti ant altoriaus sutartės; pjaunasi estai ir latviai su vokiečiais, rusinai su lenkais, gruzinai su ormianais, o ne matyt nē vieno gaivalo, kuris dirbtu dėl sutartės prispaustųjų, kuris dėl naudos ateinančių amžių norėtu pašvesti nors dalį savo šiadieninių norų ir fantazijų. Esiybė kiekvieno iš tų nustelbtų gaivalų yra reikalinga dėl kitų, nės tegul vienas iš tų but sutremptas, tuoj ranka stelbiko puls sun-

kiaus ant sprando kitų. Taigi, rados, užlaikymas sutartės ir stiprybė kiekvieno svetimo Rusijoje gaivalo, yra visiems prispaustiems naudinga daigtu ir reiktu iš krutėjimo katro' nors tamlink džiaugtis kitiems, o vienok visai ką kitą matome.

Apie sutartę nēr ką mislyti, jaigu tarp pačių prispaustųjų ne užgims kitokios pažiuos, jaigu tarp jų ne bus tolerancijos dėl kaimynų, kol kentėjimas vieno kaimyno gąsdįs kitą nors, jam ir nieko pikto ne darydams, o tik stengdamasis taip darba pakreipti, idant vienas kitam kelio ne pastotu, idant visi dirbtu paraleliškai, sątaikoje, kiekvienas dėl savo naudos.

Ką laimės lietuviai iš partiskų nesutikimų tarpu savęs? ka laimės bajorai nesikešdami su ukinikais? ką vokiečiai pjaudamiesi su latviais, arba lenkai su rusiniais ir t. t.? Kolaik prispaustieji patys už plaukų tasytis, tolaik Mefistofeliai administratoriai, erzinant vienus prieš kitus ir besijuokiant į kumščią iš paikumo ir apjakimo prispaustųjų gaivalų, gali drąsiai giedoti garsią ištrauką iš vokiškos patrijotiškos giesmės: mein Vaterland kann ruhig sein. Kolaik ne užgims solidarystė ir besigelbejimas vienu su kita is dėl išiluosavimo iš rysių, tolaik kiekvieni Nauji metai atneš mums tokiapat dovaną kaip ir šimet. Iksiol mes ir kiti lygiame su mumis padėjime esantieji, mokame tiktai vaitoti ir rugoti, pastodami vieni kitiems kelią.

Ne sulaukę ant Naujų metų matomai geidžiamų dovanų, tikimės vienok, kad šie metai daugiau padarys nors dėl naminės sutartės tarpu lietuvių, kad tarp mus pačių bus mažiaus vaidų, o daugiau broliškos tolerancijos. Laukiamė ir turime viltį atrasti daugiau broliškų rankų, dirbančių ant naudos ateitės mūsų tėvynės, tikimės užtėmyti daugiau geidžiančių susitaikymo, o mažiaus jieskančių tik priežasties dėl vaidų. O, kad nors ta viltis mus ne apgautu!

— j a. —

Labora!

Kol jaunas, o broli, sėk pasėlio grūdus
Ir dirvos n'apleiskie! nės . . . kada pajausi,
Kaip sąnariai stingsta ar dvasė susnūdus,
Vėlu jau prie darbo — pasėlio ne pjausi!

Kol dega krutinėj' šventa ugnis toji,
Ką traukia prie darbo ir duoda tiek vieko,
Jog menkas ir silpnas net milžinu stoji,
O! dirbk, kad ne žutu ugnis ta ant nieko!

Kol da idealais, bro!', besigėrėsi,
Siek prie idealo, tik doru ir augšto!
O skubik! nės paskui. . . jų išsžadėsi
Dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto.

Gyvenimo kniğą skaityk laps į lapą
Ir ne sustok! idant į tinginius kliuves,
Tu ne supelytum ir n'eitum į kapą
Be likusio ženklų: kad žmogumi buvęs.

Jai kartais apilsis sunkiam darbe savo
Ir pajiegoms nykstant, nuliusi, ne rimsi,
Tai žvilgtelk ant darbo jaunų draugų tavo —
Vienoj' akimirkoj' išnaujo atgimsi.

V. Kapsas.

Paszauktieji. 1)

Pasakojimas, paraszė Jonas G . . . ys.

Atėjo 15 diena lapkričio.

— Jau laikas — tarė man vidudienyje tėvas: koliaik per purvą nusivarysya — naktis bus.

Nereikėjo ilgai manęs laukti ir, pusvalandį praleidus, jau važiavova į Utenos miestelį, kursai yra už trijų mylių nuo mūsų kaimo.

Ant rytojaus, kaipo pašauktasis turėjau traukti kortelę. Nors ir žinojau, kad dėl senumo mano tėvo liksiu išliuosuotas, vienok nuo traukimo atsisakyti ne galėjau ir dėl to-gi turėjau Utenon pributi, knr susirinko pašauktieji iš keleto aplinkinių valsčių. Kas-kart linkėjo mus ant kelio vežimai su pašauktaisiais; kada-gi prisiartinova prie miestelio vežimų skaitlius labai pasididino. Miestelyje radome jau daugybę svieto. Karčiamos prikimstos buvo žmonių, o kluonas arklių ir vėžimų. Vargiai radę liuosą vietą dėl savo arklio, išėjome jieskoti ir dėl savęs kampo. Miestelis užė lyg bičių spiečius. Po visas ulyčėles vaikščiojo pulkai jaunų bernelių, jau išsigėrusių, bet da ne darančių blėdžių. Navatni buvo šitie pulkeliai: kur tik metė akimis — matei vien tik jaunus veidus ir tik išreto žmogų vyresnį, ar nuošaliai stovincią senutę. . . .

Į pavakarį žmonės pradėjo smagias krutėti. Prisdėjo prie to degtinę, kurią kiekvienas be tvarkos gėrė norėdamas užlieti savo abejonę apie rytliena. . . Jau buvo girdėti išvien sutaikitas giesmes, garsius juokus, skirtingus susukimus, neužbaigtus žodžius. Regėjosi, buk žmonės linksminosi, bet netikra tai buvo linksmybė: lupos juokėsi, bet iš akių juoko ne buvo matyti Kiekvieną galvą spaudė mislis: ar ištrauksiu ryt didelį numerį?

Stovėjau ant augšto karčiaminio priedurio, klausiau ir dairiausi ant besivaikščiojančių po rinką pašauktųjų kruvelių. Vaikščiojo, jieskodami pažįstamų ir besirinkdami į didesnes kruvas. Lygšiol da ne buvo padarė nė jokios bledies ir pažįstamas žydas, pas kurį radome vietą dėl nakvynės, jau keletą kartų sakė, trindamas iš džiaugsmo rankas: šimet, regis, viskas gražiai pasibaigs.

Žydas džiaugėsi ir linksminosi, nės ir degtinė gan daug pardavė ir nesibijojo, idant pašauktieji jį papesiotu. Vienok ne taip atsitiko, kaip žydas spėjo. Vos tik į karčemą pagryžo — užgirdau skambėjimą sumušto stiklo. Žvilgterėjau į tą šalį: lange didelės, naujos karčiamos nebebuvo keturių langų. Po langų stovėjo keliolika pašauktųjų; vienas iš jų rankose laikė ilgą lazda ir, matyt buvo, norėjo stiklus sudanzyti ir kitoje pusėje lango. Visi juokėsi ir rėkavo. Lazda tik sušvilpė, ir pamačiau, kaip iskrito kiti keturi stik-

1) Šitas pasakojimas keletą metų atgal buvo spaudžtas lenkiškame laikraštyje, o paskui perverstas ant gudiškos kalbos.

Buvo tai lyg ženklas, nės netrukus užgirdau skam-
ėjimą sumušto stiklo ir kitame krašte, o kelias minu-
tas praleidus, į rinką žiūrėjo langai, bet be stiklų.
Ant rinkos pasidarė maištas: žydai pirm to be baimės
vaikščiojantieji tarpu pašauktųjų, pradėjo į visus kraš-
tus bėgti, pašauktieji-gi juos vaikė, gaudė ir į purvą
vertė.

Per vidurį rinkos bėgo senas žydas, pagriebęs į
rankas ilgus skvernus savo žiupono, ir su didžiausiu
miklumu išsisukdamas nuo stverencių jį rankų.

— Stverkit jį! šaukė keletas begančių paskui
žydą bernukų. Žydas bėgo į mano šalį ir liko jam tik
keliolika žinksnų iki karčiamai, kur aš stovėjau. Sto-
vintieji prieš karčiamas bernukai iškėlė rankas, ir žy-
das turėjo sustoti.

— O kur tu bėgi, žydėli?

Žydas nubalo ir paleido iš rankų skvernus. No-
rėjo nusijuokti, bet tik lupas sukrepė ir drebėdamas
atsakė:

— Einu namon.

— O skiesi su vandeniu degtinę? paklausė vie-
nas, numetęs nuo jo galvos kepurę.

— Kam aš turiu skiesti? aš stiklorius. . . .

— Stiklorius? Na tai gerai! ryt gan darbo turėsi.

Stovėjo aplink žydą, mislydami, ką su juomi pa-
daryti. Žydas tuom tarpu žvilgterėjęs į vieną ir kitą
šalį, susilenkė, išsoko iš vidurio ir vėl pradėjo bėgti.
Jau to, tai buvo užtekinai: su riksmu pagriebę žydą,
taip mat parvertė į purvą ir pradėjo jį grumdyti. Žy-
das gvoltu rėkė, bet niekas to ne paturėjo. Išigėrė
bernukai rankomis iš po kojų purvą sėmė ir kišo žy-
dai į užanti, už kaklo, į kišenių, koliaik visą žydą ne
supurvino. Gan prisiterioję pametė žydą. Pasikėlęs
iš purvo, žydas kuo greičiausiai pradėjo bėgti ir už kar-
čiamos kampo pranyko, bernukai-gi nusikrepė į kitą
galą rinkos, kur taip-gi buvo susirinkus kruvelė, bet ką
ten veikė ne galėjo iš tolo matyti. Nuo rinkos parėjo
paskui ant ulyčelių, gasdijami žydus ir dergdami jų
gerybę. Uriadnikai su dešimtinikais tik dairėsi šalyje
stovėdami ir ne galėdami nė užginti, nė įnirusių stab-
dyti, nės bijojo, idant jiems patiems kamštis netektu.
Teisybė, buvo tai paskutinė diena jaunimo liuosybės,
ir kiekvienas norėjo iš to naudoti, nės atsakymo užtai
beveik suvis ne buvo. Ant ko galėsi atkartoti savo
nuskraudimą? Ar ant to, kursai liks į kariumenę pa-
imtas? Na taigi jieškok jo po visą svieta. Ar gal ant
to kurs liks namieje? Ir tai nieko negausi, nės nuo
visko atsisakys, nuo visko išsigins ir užvers visą bėdą
ant tu, kurie liko paimti, ir kurie dabar, Dievas žino,
kaip toli gyvena. Viska tai pašauktieji žino ir nepa-
liauja iš to naudoti, nesirupindami apie tai, kad kartais
suvisai nekaltą žmogų baisiai nuskriaudžia. Jie tik
mislyja, kaip čia kuodaugiausiai žydus pakamuoti, idant
per kelis metus atsimjtu ir ilgai pasakotu apie pašauk-
tųjų gražtis. Ne žinau, iš kur tas paprotys Lietuvoje
atsirado, bet kas met girdžiu apie pašauktųjų „uliavones“

Jau naktis buvo, kada nutilo ant miestelio rėksmai
ir pašauktieji išsisklaistė po karčiamas, kuriose pirma
buvo langus išdaužė. Žydas atleido dėl mus su tėvu
kambarį, greta su šinkium. Szinkiuje buvo gan daug
bernukų: susėdę aplink stalus gėrė degtinę ir su juoku
pasakojo apie šios dienos atsitikimus. Žydas buvo per-
imtas baimės ir su didžiausiu greitumu pildė prisaky-
mus pašauktųjų, ragįdamas pačią ir dukteris, idant ne
gaistų. Kartais metė akimis ant savo langų, lyg ne
tikėdamas, kad liko išdaužyti. Buvo nematytai paklus-

nus, nės bijojo, idant ir ant jo ne užpultų bėda, nuo ku-
rios lygšiol laimingai buvo išsisukęs.

Išsigėrė bjaurybės, kurią žydas arbata vadino, ap-
virtome ant lovų. Prieš dieną prikėle manę iš miego
plonas moteriškas balsas. Žvilgterėjau per pravertas
duris į šinkių. Dideleme pečiuje kurenosi ugnis. Prieš
pečių stovėjo žydelka su atraitytomis rankovėmis ir
maišė geldoje tešlą. Ant suolų, stalų, aslos gulėjo pa-
šauktieji, po galvų padėję, kas ką turėjo. Prie vieno
ant aslos sėdėjo moteriškė ir raudėjo:

. . . Suneli mano, jaunas vaikelį!

Auginau aš tavę, ant rankų nešiojau.

Nuvarys tavę, vaikelį, svetiman šalelen,

Svetiman šalelen, tolyman kraštelin.

Tolyman kraštelin, pas svetimus žmones. . .

Kas tavę vaikelį, nuramįs vargelyj?

Jau nebematysi savo motynėlės,

Savo motynėlės, savo augįtojos. . . .

Oj, Dievuli mano, Dievulėli mano!

Turėjau aš sena, vieną vaikelį,

Vieną vaikelį, vieną darbininkelį. . .

Akis išraudosiu, tavę apvergdama,

Akis išraudosiu, iš verksmo numirsiu,

Iš verksmo numirsiu, ant svetimu rankeliu. . .

Kas-gi apvers manę drėgna žemele? . . .

Nueisiu vakarelyje į tamsų miškelį,

Į tamsų miškelį į augšta pušynėlį,

Paklausysiu gegutės, miško paukštelės.

Kukuok gegute, gailiai verksmingai!

Parnešk žinele nuo mano sunelio:

Ar sveikas, ar gyvas, ar gailiai verkia?

Ar gailiai verkia, širdelę kremta,

Szirdelę kremta, rankeles laužo? . . .

Mano suneli, baltas paukštelį!

Ką-gi aš veiksiu, likus siratėlė?

Dievuli mano, Dievulėli mano!

— Taigi staugia senė! — tarė vienas iš bernukų
pasirėmęs ant alkunės ir žiūrėdamas į moteriškės šalį.
Kas žin, gal jau paskutinė liuos-a naktele, o čia ir už-
migtį neduoda! . . .

— Nustok verkus! — tarė sunus: Visi, mat, atil-
sio nori. —

Kiti bernukai tylėjo, nors jau daugumas ne mie-
gojo. Senė nutilo, pakišo po sunaus galva suvyniotą
skarą ir ne trukus vėl pradėjo raudoti, išpradziui ištyko,
paskui-gi vis garsiaus. Iš jos lupų plaukė vienas po
kitam žodžiai, susidėdami į vieną, pripildytą gaileščių
ir liudnumu giesmę. Ne buvo išsimokinus tos giesmės,
bet dėjo ją čia, ant vietos, nesirupidama apie susirišima
mislių. Ne atsiminė pradžios ir nežinojo kada už-
baigs ją.

(Toliaus bus.)

Atminimas apie Daukantą.

Pernai 24. lapkričio sukako 25 metai nuo mirimo
musu garsaus rasztinjo Simono Daukanto, kuris per
visą savo gyvenimą be paliovos dirbo dėl gero Lietuvų.
Gimė Daukantas Kiviliu kaime, Telšiu pav. 1793 m.;
pradinę mokslinę lankė Kalvarijoje, o paskui nuvyko
į Vilniaus universitetą, kur mokinosi istoriškų mokslų.
Pabaigęs mokslą Vilniuje Daukantas važinėjo į užrubežį,
atrankė Vokietiją, Angliją, ir Francuziją, rinkdamas
medegą dėl Lietuvos istorijos. Nuo 1825 iki 1835 m.
buvo Rygoje urediniku prie kanceliarijos generalguber-
natoriaus; potam apie 15 metų dirbo Petrapilyje prie
lietuviškos metrikos.

Palikęs Petrapilį grįzo vėl į Lietuvą ir daug vargo perkentėjęs mirė 24. lapkričio 1864 m., Papilėje, Šiaulių pav., kur gyveno tuom tarpu pas draugą savo kn. Vaišvilą. Jis per savo gyvenimą it vargo pelė be paliaubos trusėjo vinutinei žemaitiškai rašyti dėlei naudos vientaučių — štai keli žodžiai iš parašo ant akmeninio paminklo kurį kn. Vaišvila pastatė ant Daukanto kapo.

Jš teisybės nelengva tiek padaryti, gyvenant taip vargingai, kaip gyveno Daukantas. Ne mažai reikėjo drąsos rašyti lietuviškai, kada Lietuvoje viskas buvo lenkiška. Mokytinis Vilniaus universiteto, kur tuomet viskas buvo lenkiška, kur studentai daugiausiai lietuviškos kilties, rupinosi apie užlaikymą lenkiškos tautos, lenkiško tėvyniškumo, jis karštai mylėjo Lietuvą ir jos prastus žmones, kurie vieni tik užlaikė savo senovišką kalbą, savo raštuose jis peikė bajorus už išvirtimą į lenkus ir išsizadėjimą lietuviystės. Visi garsūs to laiko rašytojai, vadįdami savę lietuviiais, lenkiškai raše apie Lietuvą; Daukantas nėjo jų keliais, pats išrinko sunkų kelią, kuriuom ėjo iki pabaigai gyvenimo. Surinkęs medegą dėl Lietuvos istorijos parašė ją lietuviškai. Lietuviai tada buvo vieni tik nuvergti, tamsus praščiokai, visa-gi apšviestėsnė dalis draugijos buvo lenkiška; per-tai Daukantas dirbo daugiausiai dėl ukinįkų, rašė jiems pamokinius apie ukę. Jaigu da sziądien, kada mųs žmonės taisosi, kada skaitlius apšviestų lietuvių norinčių dirbti dėl gero savo broliu gana didelis, viens ar kits iš lietuvių abejoją, ar bus kas iš to darbo ar ne? tai ką turėjo mislyti Daukantas, dirbdamas dėl nuvergtu lietuvių ir kada tokių darbinįku visoje Lietuvoje buvo 5—6 vyrai. Matyti, kad nelabai jam smągu buvo, kad jautė stoką darbinįkų, nebereikalo jis po kiekvienu veikalu kitaip pasirašydavo, idant nors svetimtaučiai mislytu, kad ne keli, bet keliolika dirbo dėl naudos lietuvių. Bet stoka darbinįku, vargingas padėjimas ne sulaiķė jo darbštumą, ne atėmė norą dirbti, bet atbulai, tai da didino jo meilę tėvynės, jos žmonių, ir norą jiems tarnauti. Pamatą dėl pakėlimo taip karštai mylimos Lietuvos Daukantas matė užlaikyme lietuviškos kalbos ir platini-me apšvietimo tarpu praščiokų, kuriems ir pašventė visą savo gyvenimą. Užtai taip brangus mums Daukan-tas, užtai mes taip noriai jį minavojame, kad jis norėjo ir geidė to, ko norime ir geidziame mes šiądien eidami keliais, kuriuos su tokiu vargu jis pramyne. Eikime jo pėdomis sekime jo paveikslą, dirbkime taip kaip jis dirbo, ir mes be abejonės datirsime tai, ko taip troško Daukantas kelias dešimtis metų atgal, ko ir mes šiądien trokstame. Darbštumas Daukanto tegul esti mums paveikslu, tegul kiekvienoje valandoje ragina mus dirbti tiek, kiek jis dirbo dėl gero savo tamsesnių brolių.

Dr.

Du nuodingu augalu.

Nuodingi augalai skiriasi nuo kitų tuomi, kad jie užturi nuodus, kuriuos patys išdirba. Tokius augalų nuodus vadina alkaloidais; nuodingame augale tankiausiai buna ne vienas, bet keli alkaloidai. Alkaloidai tai stipriausi nuodai; mažiausios nekurių dalelės, kaip antai $\frac{1}{20}$ — $\frac{1}{40}$ dalis grano (granas sveria maž-daug tiek, kiek lasas vandens) įstengia nugaluoti šunį, katę arba net ir žmogų. Gyvuliai neėda nuodingų augalų; ju vuoslė atskiria nuodingą nuo ne nuodingo. Žmonės, advernai, vartoja juos. Žmonių gyvenime nuodingi augalai ir jų alkaloidai turi didelę svarbą. Alkaloidai, budami didžiausiais nuodais, sykiu ir didžiausiais vaistai. Jaigu praktizska medicina nustotu alkaloidų, ji nustotu didesnės puses geriausių vaistų. „Morfinas, sako vienas garsus daktaras,

tai didžiausias vaistas, kuriuomi mus apdovanojo g. morfinas tai reikalingas, naudingas ginklas rankose išmanancio daktaro; be jo praktiška medicina butu nepilna ir silpna.“ O kiek da yr alkaloidų galinčių susilygti su morfinu; nurodįsiu ant chinino atropino, kokaino, kad suprasti visą vertę alkaloidų medicinoje.

Nuodingus augalus vartoja netik kaip vaistus; juos da valgo, geria, ruko; nurodysiu ant arbatos, kavos, tabako, gašisiaus; tai skaniausi žmonių gardumynai. Mat, šitie daigtai sujudina žmogaus nervus: jie žmogų nuramina ir sulinksmina; žmogus tuomsyk tankiai užmiršta savo rupestį ir vargus. Nedaug rasi tokių žmonių, kurie apsieima be jokio iš šitų nuodingų augalų.

Ant galo nuodingi augalai reikalauja dėl savęs nuo žmonių ir aukų. Kiek tai žmonių neišmananciai vartojančių nuodingus augalus, kaip valgomus daigtus, ar kaipo vaistą suardo sau sveikatą ir trumpina amžį! O vėla kiek žmonių netyčia jais nusizudo!

Nuodingų augalų yr be galo daug; vieni iš jų auga tik Europoje, kiti tik Azijoje, arba Amerikoje; arba kur kitur. Aš čia aprašysiu tik du nuodingu augalu gerai žinomu Lietuvoje: skalsą ir musmirį (arba musiomirį).

I. Skalsa (Secale cornutum).

Skalsa, skalsomis žmonės vadina trikampus tamsiai-durpinus grudus, randamus rugių varpose. Skalsa kur kas didesnė už paprastą rugio grūdą ir dikčiai išsikisa iš varpos; prietam buna išsikreiviusi ir turi tankiai kelis skersai ir išilgai plyšius. Skonio skalsa negardaus aitrans. Skalsa gavo savo vardą turbut nuo žodžio „skelsti“. Matyt, skalsai į miltus įsimašius, duona esti ne taip gardi, o tokiu budu ir skalsesnė. Kas-gi tai per daigtas ta skalsa? Ilgai mislyjo, kad tai pagedęs rugio grudas; tik 40—45 atgal metams darode, kad skalsa tai ne sugedęs rugio grudas, o grybelis. Skalsą maždaug gali sulygti su pintimis; kaip pintys išauga ant medžio žievės, taip skalsa išauga rugio žiede. Bėgis augimo skalsos dabar gerai jau iširtas, žinomas; jis gana įpatingas; aš tai nors trumpai apipasakosiu. Kiekviens gali štai ką išbandyti: paėmęs čiarpę ir pridėjęs žemių, pasodįk joje pabaigoje liepos m. t. y. prieš pačią rugępjutę kelias skalsas; pridengk jas tik plonu sluogsniu žemių, ar samanų ir paskui tankiai palaistyk; jai tai padarysi, tai kaip kada pabaigoje rugsėjo arba pradžioje spalinio skalsa jau ir pražydes. Tankiausiai reikia laukti skalsos pražystant iki ateinančiam pavasariui: vasariui, kovui arba net iki balandžiui. Skalsos žiedas labai įpatingas; jis ne panašus ant žiedo naminių ir laukinių gelių; jis teisybę sakant, negali nebūti pavadįtas žiedu. Iš plyšio, kur nors skalsos šone, išlenda nelabai didelė galvukė, tupinti ant gana trumpo kotuko. Galvukė išpradžiu šviesiai raudona, o paskui tampa tamsiai raudona. Ji gražiai apvali, tik ne lygi, o lyg karpomis išbarstyta. Sztos karpas, tai skalsos sėk-linycios: jos užturi žirnučius, ake beveik neužmatomus — skalsos sėklas. Galvukei išnokus, karpas plyšta, žirnučiai išbyra. Taspat bunas jai skalsa sykiu su rugiais pasisėja; taippat pavasarje pražysta, o rugiams žydint išnoksta. Žirnučius-skalsos sėklas — ar tai vėjas, ar valabalai perneša ant rugių žiedų ir užkrečia juos. Bet tuomi viskas nepasibaigia. Iš skalsos sėklos ne tuojaus kaip bematai, pasidaro skalsa. Išpradžiu iš sėklos išauga balti ploni siuleliai, kurie apipainioja žiedo dugną; juos gali sulygti su pelėsiais, ką vasarą ant duonos atsiranda. Sztuos siulukus vadina spha-celija. Spha-celijoje taippat atsiranda sėklos; tik jos jau nē karpose užslėptos bet užtupdįtos ant trumpų kotukų, sujungtų

su siuleliais. Jai tokia seklelė užkris ant žiedo, iš jos vėl išaugs balti ploni siuleliai t. y. tokiapat sphacelija. Užsikrečia rugių žiedai daugiausiai sphacelijos sėklomis. Sphacelija išleidžia iš savęs syvus; į syvus žinomas daigtas, įsimaišo ir sėklos; syvai sunkdamiesi iš pažeisto žiedo ištrina ir tokiu budu užkrečia ir kitus tos pačios varpos žiedus. Negana to; syvai labai saldus; juos mėgsta vabalai; vabalas rydamas syvus, ištrina jais snukį, kojas, sparnus; užtupdamas ant sveikos varpos jis ištrina tais syvais varpą ir užkrečia jos žiedus. Tokiu tai budu persineša sėklos nuo vieno žiedo ant kito, nuo vienos varpos ant kitos ir užsikrečia kaip kada baisybės žiedų. Sphacelijai suaugus, pradeda augti pati skalsa. Ji išauga ant pat žiedo dugno ir iškelia sphaceliją į viršų. Sphacelija paskui tankiausiai nukrinta; jai ji pasilieka, tai išrodo lyg gelsva kepuraitė, užmauta ant skalsos viršugalvio. Skalsa kaip kada užturi ir grudo liekaną. Štai ir visas skalsos augimo bėgis.

Skalsa užturi kelis alkaloidus: ergotiną, akboliną, skleromuciną ir kitus. Tik skleromucinas labai nuodingas, bet jo yra labai mažai; kiti-gi ne labai nuodingi. Užtai-gi skalsos reikia antsyk dikčiai užėsti, kad galėtum nusizudyti. Tankiausiai, užėdęs skalsos, jauti galvos skaudėjimą, svaigumą, ausų spengimą; nakčia apima nemigis, arba visokie sapnai; prietam prisideda gana tankiai vėmimas ir net kruvinas viduriavimas. Tai tankiausiai atsitinka su kaimo vaikais. Vaikai, eidami slyliauti, užtėmija, žinomas daigtas, varpose ir skalsą. Jiems įpač puola į akis jos didumas — dusyk trissyk didesnė už paprastą rugio grūdą; ir nors skalsa negardi, tyčia ją renką ir valgo. Nuo to vaikams galvą skauda, vaikščioja susisukę, o tėvai ne žino, kas čia darosi.

(Toliaus bus.)

Darbininkų sąmokslai laike pereitos vasaros ir pažiūros ant jų draugijos, literatūros ir politikų.

Kiekvienas amžis turi savo užduotę, nuo kurios išrišimo priguli jo vieta ant kelio progreso. Ant devyniolikto amžiaus dalies išpuolė sunki užduotė — užduotė išrišti taip vadinamą sociališkai-ekonomišką klausymą. Tarp įvairių rezultatų išrišimo šio klausymo yra pagerinimas darbininkų buvio ir išnaikinimas tos nelygybės dalykuose pelno, kurią, mes matome tarp darbininkų ir kapitalistų. Sunkus padėjimas šios dienos darbininko, liejančio kruviną prakaitą visokiose kasyklose, fabrykuose ir kituose pramonės užvėdimuose. Baisi taipo-gi nelygybė ekonomiskame padėjime darbininkų ir darbdavių. Taip, iš vienos pusės mes matome kapitalistus, nieko ne veikiančius tik naudojančius iš bausaus pelno, iš įdėto į pramonę kapitalo, iš kitos-gi pusės matome nuogalius, vargiai užsilaikančius iš darbo ant naudos savo darbdavio. Jau seniai suprato tą sunkų savo padėjimą patys darbininkai, bet su suspausta širdžia kentė visokias neteisybes, gal buti dėlto, jog neįjutė savyje tiek pajiegy, idant priešėtis galingiems didžtūrėiams, o gal buti ir dėlto, jog nežinojo įrankių su kuriais galėtu stoti į kovą. Kad ir atsitikdavo darbininkų sąmokslai

ir pirmiaus, kad ir ju kantrumas priedavo liepto galą ir darbininkai stengdavosi pagerėti savo buvį. bet tai budavo atsitikimai reti, bet tai tikt stodavo maža kuopelė, kuri norėdavo užstoti savo tiesas. Jai susimokinusių skaitlius daeidavo iki 2000, tai toks sąmokslas budavęs jau didelis.

Pažiūrėkim-gi, kas dabar dedasi? Sztai šią vasarą darbininkų sąmokslai apėmė beveik visą Europą ir tai stebėtinas daigtas, kad beveik visur vieny sykių. Susimokinusių darbininkų skaitlius daeidavo iki 200,000 vyrų. Jau darbininkų reikalavimams prijaučia draugija, jau kitaip žiuri ant šių sąmokslų literatūra, politikai, taipogi ir valdžia. Szitas pažiuras ir pačius sąmokslus aš nors trumpai čionai aprašysiu. Ir taip pažiūrėkime, kas dėjosi šią vasarą vakarinėje Europoje.

Pirmiausiai kilo sąmokslai Vokietijoje ir Austrijoj'. Susijudino iš pradzių Vestfalijos kasyklų darbininkai. Susimokinusių iš viso buvo į 200,000 vyrų. Jie reikalavo nuo darbdavių, idant tie sumažytu dienos darbą iki 8 valandų kasdien ir padidytu mokestį už darbą. Stengėsi jie dasiekti savo siekio ne prievartą, bet gražumu: daro mittingus, apsprendžia savo padėjimą ir leidžia deputacijas kaip pas kapitalistus-darbdavius, taip ir pas valdžią. Jų darbuose matomas tartum prijautimas žodžių Vilhelmo II., kuris susimokiniusių darbininkų deputacijai pasakęs: „tiktai žiurėkit, idant ne butu revoliucioniskos agitacijos, nės, jai aš ją pamatysiu, tai sutremsiu sąmokslą be susimylėjimo“. Toliaus pats Vilhelmas II. priima darbininkų ir kapitalistų deputacijas ir rupinasi sutaikyti vienus su kitais: iš vienos pusės kalbina darbininkus pamažinti savo reikalavimus, iš kitos-gi stengiasi pertikrėti kapitalistus, jog verta ir jiems nusileisti prieš darbininkus, pridurdamas, jog kitaip su darbininkais ne bus galima nieko padaryti, nės jau jie skaito laikraščius, supranta savo padėjimą, žino kapitalistu pelną, ir nedidelį, sulyginant su tuomi pelnu, užmokestį už savo darbą. Per tai jisai rodija tolesniai susitaikyti abiem pusėm. Vilhelmas II. savo kalba daro didelę itekmę kaip ant darbininkų, taip ir ant darbdavių. Darbininkai tuomsyk susitaiko su kapitalistais.

Toliaus matome sąmokslą Pilezijoje, bet čia sąmokslai buvo mažesni, ant galo da sukilo darbininkai Berlyne.

Jai žvilgtterėsime dabar ant Austro-Vengrijos, tai ir ten pamatysime tą patį. Pirmiausiai kilo vežėjai Vienoj' ir Pragoj'. Labjausiai sujudino draugiją sąmokslai tarnų ant arklinių geležinkelių Vienoje. Ir po šitu sąmokslu lyginai, kaip ir po sumišimui rudkasių, Kladnoj' Austrijoj beveik per visą vasarą buvo darbininkų, kryzė.

Nutilus sumišimams vienoj' vietoj', tuojaus jie prasidėdavo kitose. Laikraščiai rašo, jog prie

susimokinusių darbininkų prigulėjo taipogi prekėjai, labiausiai tose vietose, kur darbininkai stengėsi dasiekti savo siekio gražumu. Szitai pasakoja, jog per sumisimą Segendorfė ukininkai ir kiti draugijos sanariai rinko pinigų ant naudos susimokinusių darbininkų.

Taigi mes matome gerus ženklus dėl darbininkų: iš vienos pusės Vilhelmo II. rupestis dėl sutaikinimo darbininkų su kapitalistais, iš kitos draugijos pagelbą susimokinusiems. Darbininkų reikalavimai Austrijoj' buvo tokie pat, kaip ir Vokietijoje: tas pats dienos darbo sumažinimas iki 8 valandų ir tas pats padidinimas mokesčių už darbą. Tokie pat darbininkų reikalavimai buvo ir Czekijoje.

Jai žvilgtterėsime dabar labjaus į vakarus Europos, tai pamatysime ir tą patį. Taip iš pradžių puola į akis kilimas Belgijoje, kuris sujudino visą gyvėnimą toj' mažutėlej' karalystėje. Toliaus matome didelį vežėjų, kilimą Paryžiuje. Szitas šamokslas kilo per pačią parodą, tai yra kada vežimelių valdonai tikėjosi gauti kuodaugiausiai pelno. Teisingumą vežėjų reikalavimų pripažino ir pati valdžia, valdžia Tirard'o-Constans'o, kuri platina nuomones „nesikisizimo“. Toliaus matome sukilimą Anglijoje. Czionai susimokinė darbininkai, dirbantieji ant dokų. Szitų darbininkų padėjimas daug sunkesnis už jų sabrolių padėjimą. Tai gyvi nuogaliai. Rytinej' dalyj' Londono gyvena keli tukstančiai tokių žmonių, kurie, neturėdami kitokio uždarbio, priversti yra užsiimti ant garlaivių krovimu pardavinių. Szitas darbas daugiausiai rankose akcioniškų kompanijų, kurios kas sykis, samdydamos ant kokių dviejų, trijų valandų reikalingą skaitlių darbininkų, gali pasirinkti iš daugumo jų nuolatos slankiojančiu ant dokų. Per didelę konkurenciją darbininkai ganna už savo darbą labai mažą užmokestį, ir tad da ganna darbą tikt per meklerius, kurie, norėdami patys uždirbti, da labjaus numuša darbo prėkią. Ant kiek tos visos išlygos sumažina mokesčių už darbą, pamatysime iš šitokio pavaizdo. Mekleriui pavėsta buvo iskranti iš garlaivių 6000 tonnų ir už visą darbą sudėrėta 125 svarai sterlingų, tai yra už tonną po 5 pensus. Iš šitu pinigų 75 darbininkai gavo už savo darbą tiktai 57 svarus 13 šil., kitigi 67 svarai 7 šil. liko mekleriui. Szitie darbininkai reikalavo, 1) idant padiditu mokesčių už darbą iki 6 pensų už valandą (apie 25 kap. ant mus pinigų), 2) idant samdytu juos ne mažiaus, kaip ant keturių valandų ant paros, 3) idant išnaikitu meklerius. Jai pirma šamokslai darbininkų Anglijoj' apimdavo jau tai daug kad 1½—2 tukstanciu vyrų, dabargi susimokinusių skaitlius daėjo iki 170,000. Jų reikalavimus prilaikė ir kiti darbininkai. Taip susimokinė darbininkai geležinių fabriku Londone, darbininkai

ant Derpphordo malunų kasyklose kilij Jorkširė, darbininkai ant Liverpolio dokų. Susimokine darbininkai, kaip ir Vokietijoje' ne kėlė maišto, ne ardė gyvėnimo, bet, stovėdami ant įstatymų pamato, reikalavo teisybės. Taip žiurėjo ant šamokslų ir policijos-ministeris Torys. Metusas, kurisai matė, kad darbininkai nori išpildyti savo norus ne prievarta ir per tai ne teisinga policijos įsikisimo į tuos dalykus. Šamokslui dokų darbininkų tikrai reikia stebėtis: juk jie neturi ne tokios organizacijos, kaip kiti jų sabroliai, ne turi jie nė kasų, kur butu šioks toks kapitalas, nės pas juos ir nėra draugysėių kaip tai yra pas kasyklų darbininkus ir pas kitus; ipač per tai jie užsipelnė draugijos simpatiją. Jų reikalavimams pritarė ir laikrašėiai. Ne kalbant jau apie Gladstono organą Daily News, eina už darbininkus ir konservatoriu laikrašėiai (St. James, Gazette, Standart) taipogi ir Times. Kas tikt skaitė laikrašėius, turėjo neatbutinai užtėmyti, kaip smarkiai užpuldinėjo šitie laikrašėiai ant dokų kompanijų. Susimokinusius darbininkus daug prilaikė pinigiska pagelba. Jug aukos ant šito dalyko nuo žmonių visokių luomu daeidavo iki keliu tukstančių svaru sterlingu; tikt ant vieno mittingo Gardparke surinko 300 svarų (3000 rub.); darėsi pagelbos komitetai, taipogi taip vadinama „išganymo armija“ duodavo pietus už dyką. Prėkėjai taipogi rugojo ant dokų kompanijų už jų nenūlaidumą dėlto, kad šamokslai nėjo ir jiems ant naudos. Pardaviniai ant garlaivių puvo ir eidavo ant niekų. Ant galų galo darbininkai gavo viršu ačiui vyriausybiai dvasiskai. Kaip matyti iš viso, šitie atsitikimai parodo mums padėjimą darbininkų klausymą ir skirtumą šio padėjimo nuo pirmiaus buvusio. Kiekvieną socijaliskai-ekonomiską klausymą galima vaditi tokiu, kuris reikalauja neatidėtino išrišimo, katras daugeliui rupi. Darbininkų reikalavimai, kad ir teisingiausi, ne bus išpildyti, jai tai bus tikt mažos kuopėlės reikalavimai. Bet jai parodo savo blogą padėjimą ir reikalauja jo pagerinimo šitai tukstančių, tai jau užstoja už juos ne tikt draugija ir laikrašėiai, bet ir politikai, rupidamiesi apie pagerinimą darbininkų buvio ir sutaikinimą jų su didžturėiais-darbdaviais. Simpatija prie darbininkų, kuria turi įvairus žmonių luomai ir visokie laikrašėiai, priduoda šitiems atsitikimams vertę ir daro juos pirmaisiais klausymais, reikalaujančiais išrišimo. Susimokinusių darbininkų pasielgime matome legaliskuma, nuo ko ir priguli visuomenės simpatija. Tokie šamokslai charakteristiski dėl mūsų amžiaus. Tai stojasi amžiaus tendencija. O kad taip yra, galima matyti iš vokiško socijaldemokratiško programo. Garsus socijaldemokratijų vadas Bebelis savo kalboj' ^{8/20} gegužės tai kategoriskai parodė. Mes sten-

giamės, pasakė jįsai, išpildyti savo norus, ne judidami tvirto politiško pamato.

Ir taip mes trumpai parodėme, ko reikalauja darbininkai, kokiū būdu jie mislyja dasiekti savo siekio ir kaip ant to žiuri literatura ir draugija. Dabar pasakysime kelis žodžius apie tai, kokią įtekme daro šitie klausymai, kaip žiuri ant to viso valdžia. Ekonomiškai klausymai juom toliaus juom labjaus kniepiasi į politikų kabinetus ir juom didesnę daro ant jų įtekme. Geriausiu darodymu šiame dalyke gali buti darbai geležinio kanclerio, kuriam stebiasi ir paskui kurį seka savo darbuose mus amžiaus politikai. Po jo įtekme išaugo taip vadinamas valstijos socializmas. Valstija čionai pirmą sykį paskyrė matomą vietą dėl visokių klausymų, kurie turėjo užganėditi darbininkų reikalus. Szia ką Vokietijos valstija padarė ant darbininkų naudos: 1) išplatiti sutrumpinimai vaikų ir moterių darbo ant visų fabrikų; 2) užvesta fabrikų inspekcija. Abi šitos reformos skaitosi da nedabaigtomis ir reikalauja pagerinimo; 3) užvesta asekuracija, užpuolus ligai ant darbininkų; 4) užvesta asekuracija nuo nelaimių; 5) užvesta asekuracija ant senatvės. O šia ką žada da padaryti: 1) padiditi apgynimą darbo vaikų ir moterių ir tiesas inspekcijos fabrikų; 2) išnaikiti, arba nors sutrumpiti šventadienį ir naktinį darbą; 3) padėti normą darbo dienos; 4) uždrausti darbą, sveikatai užkenkiantį; 5) išplatiti šituos visus įstatymus ant mažų išdarbių; 6) uždėti sudus iš darbininkų ir darbdavių dėl sutaikymo jų nesutikimuose; 7) pageriti butus dėl darbininkų. Lengva matyti, jog šito viso negana, idant nelygybę tarp darbininkų ir kapitalistų išnaikiti, vienok valdžios tendencija dirbti nors siek tiek ant darbininkų naudos yra jau geru ženklū dėl mūsų amžiaus. Tokia politika tuom vertesnę yra musu akise jog kunjgaikštis Bismark's daro įtekme ne tikt ant savo šalies įstatymų. Taip mes matome beveik tą patį Austro-Vengrijoj (inspekcija, asekuracijos projektas). Toliaus tas pats kancleris, norėdams ant savo pusės pritraukti ukinikus, žadina juos vėlgi ekonomiskomis reformomis. Taip, uždraudžia vežti į Germaniją žemės vaisius ir tokių būdu sunkina naudotojų padėjimą, idant pataisyti žemvaldžiū-įs darbėjų reikalus. Bet ne tikt Germanijos valdžia užsiima ekonomiskais klausymais; ant ekonomiskų klausymų spiriasi ir smarkiausi kanclerio priežinikai-klerikalai. Ant mittingo Vokietijos katalikų Bochume, kur susirinko į 2000 vyrų, Erleris skaito referatą, kuriame reikalauja sumažinimo liuosybės pramonių, pamažinimo konkurencijos ir pagerinimo padėjimo besimokinančiu darbininkų. Kunjgas Gitze skaito apie darbininkų sąjungas, kurių skaitlius dacina pagal jo žodžius iki 282 su 53,000 sąnarių. Ir toks bažnyčios ekonomiskais klausymais

užsiėmimas ne vienintėlis. Kardinolas Maningas Londone rupinasi sutaikiti darbininkus dokų su darbdaviais ir rupinasi tai padaryti ant darbininkų naudos. Toliaus tą patį rodo mums tikėjimiška kova, vadinama antisemitizmu. Ir istiesos dėlko krikščionys neužkenčia taip žydu? Ne dėlto, jog išpažįsta Maižiesiaus tikėjimą; toks motyvas šioj kovoj' ne turi vietos, nės metai persekiojimū jau seniai perėjo ir apie kryžiaunas vainas užmiršome. Toliaus žydai, kaipo Maižiesiaus tikėjimo išpažįtojai paskutiniuose metuose nieko ne padarė tokio, kas galėtu buti priežastia tos baisios neapykantos. Aišku, jog šita neapykanta turi priežastį savo vėlgi ekonomiskuose klausymuose. Nenūžkenčia žydu, nė kaip Maižiesiaus tikėjimo išpažįtojų, bet kaipo kapitalistų, lupanėjų ivairiais būdais išteklių iš draugijos. Szita neapykanta išplatita visoj' Europoj', net Francuzijoj, kur žydai, rodos, labjausiai susiliejo su šalies gyventojais ir ten toji neapykanta matoma bentgi laikraščiu atsišaukimuose. (Pabaiga seksis.)

Audiatur et altera pars.

Vos tiktai gendrolius Dragomirov žmonišku savo pasielgimu (t. y. savo pranešimu, idant ēsantiejie po jo valdžia kareiviški viršininkai ne draustu svetimtaučiams kareiviams rištis į tautiškus pulkelius, kalbėti tarp savęs prigimtoje kalboje ir dainuoti saviškas dainas) parodė, kad ir tarp augščiaus stovinėjų rusų gal atsirasti žmonės teisingi, jaučiantiejie karščiausius geismus nuskriaustųjų tautų, — o tuojaus ant jo ir ant jo pranešimo užpuolė visokie iš mėšlyno išlindusiejie rusiški publicistai ir rašėjai. Tarp jų pirmutinę vietą, žinoma, užima samdinikai ir draugai išmintingiausiojo, kaip pravardė parodo, rusiško vidaus ministerio Durnovo, t. y., oficiališki ir šalpiami laikraščiai, atsėkantiejie vokiškoms reptilijoms.

Pranešimas gendroliaus Dragomirov'o labjausiai ne patiko laikraščiu *Rižskij Vestnik*, užsiėmusiam kariauti už „brangią Rusiją“ su vokiečiais, latviais ir ēstais, t. y., su vietiniais gyventojais priebaltinių Rusijos rėdybų, neva draskanciais tėvynę *Viestnik'o* rėdytojo, buvusio lenko, renegatai, mat vis buna pikčiausi ir neteisingiausi. Pagal supratimą ir didelį išmanymą publicistų *Rižsk. Vestnik'o* gendrolius Dragomirov sykiu su svetimtaučiais tapo priskirtu prie anarchistų ir draskytojų „šventos Rusijos“.

Toks pasielgimas *Viestnik'o* rėdytojo aiškiai parodo, kad senus Rusijos uždėjimus ardo fanatizmas publicistų — samdinikų fanatiskų ministerių. Patvaldystė Rusijos ciecoriaus laikėsi ir laikosi to uždėjimo, kad žemesniejie ne prieštarauja paliepimams augštesniųjų, bet visados jų klauso, išpildydami be jokios kritikos visus jų paliepimus. Kaip išpildo tuos paliepimus, — apie tai nesikalba, vienok pildo be prieštaravimo, be papeikimo arba permainymo. Atimk tiktai šitą uždėjimą o ne žinia bus, ant ko remti garsinga rusiška patvaldystė.

Iksiam laik visi paliepimai augštesniųjų valdžiū buvo ne tiktai paliepimais, kuriuos žemesniejie turi išpildyti, bet ir įstatais, kurių permainyti jiems ne yra daleista. Szia dien be jokios kritikos giriami ir pildomi

tiktai tokie paliepipimai, kurie uždeda naujus pančius ant svetimtauciu. Bet tegul tiktai tie paliepipimai bus truputį teisingesni žmogiškesni, dėl prispaustųjų, o tuojaus visi samdininkai ministerių, general-gubernatorių ir tiesiog gubernatorių, pradeda išmislinėti ant velniškos logikos paremtas denunciacijas, apskundimus ir papeikimus tų paliepipių ir jų išduotojų; o jai-gi išduotojas tokių paliepipių ne nusigąsta lojimų oficiališkų laikraščių taisyk šie paskutiniai pradeda siundinėti tuos prispaustuosius, kuriems kas-nors norėjo palengvinti buvį.

Kas-gi tokiu budu ardo sėnas Rusijos papėdes? Kas daduoda drąsą tiems visiems publicistams, išlindusiems iš užkaborių arba mėšlynu, užpuldinėti ant žmonių, padarusių jų daug naudos Rusijai, bet su sykiu ir jaučiančių neteisingus apsiėjimus su prispaustaisiais? ką nori atsiekti visi tie publicistai? Jujų drąsa kassyk vis labjyn didinasi, nės labai gerai jiems yra žinoma, kad ministerija susideda iš fanatikų, ne galinčių suprasti, kad ir dėl svetimtauciu reikia buti teisingu; ministerija-gi išsirenka vietinius užžiūrėtojus, turinčius tokias-pat paziuras, kaip ir jie patys. Suprantamas dalykas, kad tarpan fanatiku ne tinka žmonės su teisingesnėmis, žmoniškesnėmis paziuromis; pertai baugesnius iš jų reikia gąsdinimais perdirbti ant savo kurpaliaus, tvirtesnius-gi priversti atsitraukti nuo vietos. Ką-gi nori laimėti dėl Rusijos tvirtybės visi tie fanatikai? Kodėl-gi mindžioja uždėjimus teisingumo? Vargiai ir jie patys supranta! O argi jiems ir priguli mislyti apie vaisius, kuriuos išduos jų darbai ateitėje? Jie rupinasi, idant tiktai šiadien jiems butu gerai, o jų kišeniui naudinga, nės žino, kad ne jie jau rinks ateitėje vaisius savo darbų.

Pirm dviejų metų tapo naujai atspaudyti Rusijos įstatai. Viena vieta tų įstatų draudžia visokius siundyms ir neteisingus išmislinėjimus vienos tautos ant kitos, arba vieno tikėjimo ant kito; už peržengimą to prisakymo paskirta kora iki 1000 rs. arba metas kalinio. Kiek tai koros turėtu užmokėti rusiški laikraščiai, kurie taip tankiai peržengia tų prisakymą! Pirmiaus jie siundė latvius, lietuvius, abelnar katalikus, o dabar jie puola ir ant vokiečių ir kitų evangelikų, kaip tai finų, švedų. Už ko toliaus stversis? Ir pirmutinę vietą tarp siundytojų užima augštesniejie Rusijos viršininkai, kurių užduotė yra neva daboti, idant valstijos įstatai butu gerai pildomi. Kam-gi tokiu budu įstatai išduoti, jai patys išdavėjai juos labjausiai laužo? O gal tie įstatai išduoti ne dėl rusų, bet tiktai dėl prispaustųjų svetimtauciu? Bet jau jų lupos ir be tų įstatų uzrakitos.

Bet-gi grįšime prie gendroliaus Dragomirov'o, ant kurio neteisingai užpuolė rėdytojas *Rižsk. Vestnik'o*, tuomi pačiu sulaužydamas seną etišką Rusijos prisakymą: „cin čina počitaj“. Beveik visi žino, kad gendrolius Dragomirov draug gero padarė savo tėvynei; taip-pat-gi visiems yra zinoma, rėdytojas *Rižsk. Vestnik'o* yra tiktai sėtoju nesutikimų tarp tautiškų gaivalų priebaltinių rėdybų.

Kada gendrolius Dragomirov savo krutinė ne sykį dengė Rusiją nuo jos priešų, *Vestnik'o*-gi rėdytojas da gal lenkiškai poteries kalbėjo ir kunigaikštis Szachovskij gal ir nesitikėjo kada-nors jį pasisamdyti dėl platinimo melo, tautiško, kalbiško ir tikėjimiško fanatizmo ir nesutikimų. Kad gendrolius Dragomirov ne mažiaus geidė garbės ir gero Rusijai už renegata lenką, *Vestnik'o* rėdytoją, tai rodos ir patsai Rygos denuncijantas užginti ne gali. Gendrolius Dragomirov dėl gero savo tėvynės, nori sunaudoti spekas ir gerą norą visų valstijos gaivalų; *Vestnik'o*-gi rėdytojas savo neapykanta dėl svetimų gaivalų, nepripazinimu jų norams

teisingumo verčia juos buti nedraugais valstijos, nors ir ima pašalpa iš valstijos izdo, kur yra sudėti pinigai ir tų svetimų gaivalų. Gendrolius Dragomirov savo pranešime kalba, kad tiktai suprantant geismus svetimų Rusijos gaivalų ir daleidžiant tiems geismams išsipildyti, galima uzlaikyti ir padaryti iš tų gaivalų gerus tarnus ciecoriaus ir Rusijos; rusiškai-gi Rygos misijonerius suvis ne geidžia, idant Rusija turėtu iš jų gerus tarnus, nės visokius daleidimus arba uždraudų sumažinimus, išduotus dėl tos dalies gyventojų, jis išranda už pikta ir baisų daigtą dėl rusiškos galybės. *Vestnik'o* rėdytojas pranešimą gero gendroliaus randa nereikalingu, nės pagal jį niekas kareiviams nerusams ne draudžia tarp savęs kalbėti mieliausioje jiems kalboje. Jai taip tiktai butu; tai kodėl aiškus prisakymas p. Dragomirov'o piktina *Vestnik'o* rėdytoją? Atsakymas lengvas: aiškus prisakymo ne daleidžia žemesniems fanatikams — praporščikams, draugams pono rėdytojo, kankjti pagal savo norą svetimtaucius kareivius. Patsai jau augšciaus *Vestnik'o* minėtas piktumas rodo, kad ne taip tame dalyke yra, kaip giriasi *Vestnik's*. Kad nedraudimas yra tiktai sapnu garbingo laikraščio, žino jisai pats — nės aiškus gendroliaus prisakymas ne galėtu jo piktinti. Gendrolius Dragomirov, kaipo kareiviškas užžiūrėtojas, geriaus turbut žinojo už *Vestnik'o* rėdytoją, kas dedasi su kareiviais, esančiais po jo valdžia: jai jis išsiuntinėjo žmogiškus savo pranešimus, tai labai gerai matė, kad visi kareiviški perdėtiniai, pradedant nuo košvirių ir baigiant augštesniais už *Vestnik'o* rėdytoją viršininkais, baisiai skriaudžia fanatiškomis savo uždraudomis kareivius svetimos kilties. Kad *Vestnik's*, girdamas savės originališkąjį altruizmą rusiškų valdžių, begėdiškai meluoja, tai supranta labai gerai visi kareiviai lietuviai, latviai, estai, lenkai ir kiti, kuriems kalbant ne rusiškai tankiai katras-nors iš jų perdėtinių pripuolę rikteliai: „po russki nado, a niet, tak v karcer zaperu, prokljataja skotina! Tokie tai visur daleidimai ir altruizmas rusiškų valdžių! Laikraščiai-gi, įpač tokie, kaip *Rižsk. Vestnik*, yra dėlto, idant skriaudžiamųjų skundus numazjiti, darant juos neteisingais; o ne turint dėlto teisingo pamato, išveda sav, pagal savo peklišką logiką, pamatą pastatytą ant melo.

Ne suprantama tiktai, dėlko rėdytoją *Rižsk Vestnik'o* ne parėmė nė persikrikštijęs žydas Kulakovskij, rėdytojas *Varšusk. Dnievnik'o*, nė rėdytojas *Nov. Vremia*? Jai ne p. Kulakovskij, tai kodėl Marija Andriejevna su Apuchtin'u t. y. augšciaus Lenkijos valdytojai, jos moralizatoriai mokitojai, garbingi „russkije diejateli“ vakarinių Rusijos parubežiu ne pagyrė? Ne pagyrė taip pat ir, rėdytojas *Vilensk. Vestnik'o*, kuris pagyręs davadžiojimus *Rižsk. Vestnik'o*, o papeikęs ir pabaudęs gendrolių Dragomirov'ą, gal nors sykį butu užsipelnęs mylistą savo priglobėjo. Vienok labjausiai nus padziungino tai tas dalykas, kad mes neradome rėksmų „katolikam ne byt', ne byt' na svietie, v Rossiji ne byt' drugoi viery kromie russkoi!“ nė p. Kojalovičiaus, nė laikraštyje jo sunaus, jau numirusioje Pravdoje, nė Vilniaus *Eparchijos Vestnik'e*.

Pagal logiką *Rižsk. Vestnik'o* duota tolerancija dėl geismų nerusiškiems gaivalams, daleidžiantį kareiviams saviškai tarp savęs susinešinėti, turėtu padaliti rusišką kariumenę į dvi priešingį dali. O-gi dabar, pakol yra pildoma sistema pagal norą *Vestnik'o* ir jam panešančiųjų laikraščių, ar kariumenė nesidalina į dvi dali — mindžiojančius ir mindžiojamus? —

Kur dingio *Vestnik'o* išvadziojimuose logika? Kur nuskendo jo protas?

Tėvyniški varpai.

Atsilankymas artymo prieš Naujus metus. Netikėti užmėtinėjimai. Jų svarba. Ar dėl lietuvių ar dėl pelių? Gera širdis mūsų žmonėlių. Blogos to pusės. Mažas paveikslas. Šis tas panašus ant užnamymo. Godumas dvigalvio šiaurių erelio.

Iki pabaigai Senujų metų, o pradžiai Naujų liko vos kelios valandos, kurias norėjau sunaudoti dėl padarymo rokundos, ka per istisus per-eitus metus padariau gero. Apie pikta nesirupinau, žinodamas, kad tą darbą atliks mano artymai ir da geriaus už manę patį. Pasirėmęs ir išspraudęs galvą tarp delnų, paleidau mislis...

Sztai atsidarė durys, įžengė drąsiai artymas ir ištraukęs iš po pažastės pundelį popierių metė ant stalo, tarydamas:

— Te „Varpa“! . . . tokio mums nereikia. . . mes vis sakėme, kad da palaukime, pažiūrėkime, kas toliaus bus. . . tai ot ir pasirodė!

— Kas pasirodė? pakliausiau, dyrstelėjęs pirma ant „Varpo“, o paskui ant artymo.

— Kas pasirodė?! kad „Varpas“ jus visai „bedieviškas“! jus Dievo nenorite pripažinti!

— Ar tamista atradai kur „Varpe“ teorijas prieštaraujančias Dievo esybei? ar užtėmijai kokią mislį, ne norinčią pripažinti Dievo? ar. . . .

— Kas man galvoj su kokiomis ten „teorijomis“, ir „mislimis“! Suskaityk tik, kiek kartų paminėtas „Varpe“ Dievas, o pats pamatysi!

— Aha. . . šitaip. . . .

— Palauk da, da to negana! jus laikraštis taipogi socialistiškas! pasakė artymas ir net kruptelėjo išsigandęs paskutinio savo žodžio.

— Iš kur tai tamista išgriebiai?

— Iš kur? taigi pažiūrėk. . . „Varpe“ kalbasi apie socialistus (čia balsą nuleido) ir darbinikus (tą žodį ištare šiek tiek garsiaus). . .

— Tamista, maldakniygėse tiek kartų paminėtas velnias ir pekla, ar tai maldakniygės velniškos arba pekliskos knygos?

— Eeee, ka čia šnekėti! Dabar jus visi Dievo nebijote, tikėjimo ne turite, bažnyčią niekinate, dvasios, dangaus ir peklos ne pripažįstate. . .

— nēr dėl jų jokios šventinybės, jus materijalistai, mislyjate tiktai apie skatiką, jums galvoje tiktai Darvinas, jus žmogų sutvertą ant panašumo Dievo lyginate su beždžionka! — užbaigiau greitai ištardamas paskutinį žodį daug garsiaus, idant butu žymu, kad jau čia galas. Išmokau šitos užbaigos, nės ją labai tankiai girdėjau, ypač nuo vieno senyvo usoriaus, kuris kiekvieną su manim šnekta, ar apie dangų, ar apie žemę, ar apie dvasią, ar apie molinį puodą, vis taip užbaigdavo.

Artymas nusistebėjo ir tarė:

— Na, tai da ne toks piktas žmogus esi, jaigu šitą moki. Iš kur išmokai?

— Geri žmonės išmokino.

— Ar visi darbinikai „Varpo“ tai moka?

— Visi.

— Na, tai dėlko neparasėte to nor syki „Varpe“? ot taip į „Audiatur et altera pars“ tai da taktu, taip prie galo!

— Matai, tamista, da tuom žygiu vartojame kitokius argumentus, o jau kaip mums jų pritruks, tai šita varysime.

Artymas pakraipė galvą, paėmė atgal „Varpa“ ir atsisveikėdamas pasakė:

— Na, da palauksime, pažiūrėsime, kas toliaus bus.

Išejo. Artymo žodžiai giliai įsikirto man į galvą. „Varpas“ „bedieviškas“, o dėl ko? Dėlto kad per mažas skaitlius paminėto žodžio „Dievas“. Jaigu taip pasakytu mažas vaikas, tai nusijuoktume ir pasakytume: ne, tas vaikas ne užaugš, jis perdang išmintingas. Vienok kada taip vaikiškai mislyja ir sprendžia žmogus suaugęs, tai jau visai kitaip sakome. Nežinau, ar specialistas iš statistikos žodžio „Dievas“ skaitys šituos mano žodžius. Paklausčiau aš jo, kokia duoda normą t. y. kiek kartų reikia paminėti žodį „Dievas“ laikraštyje 16 pusl. 4° per 12 numerių, idant tas laikraštis ne užsitarnautu ant vardo „bedieviškas“? ką pasakytu apie laikraštį, kuris nuo pradžios iki galui butu pripildytas vienu tik žodžiu „Dievas“ ir ko pasimokytu iš to? Arba vėl, „Varpas“ „socialistiškas“, nės paminėti „socialistai“ ir „darbinikai“. Taip sako inteligentas, galintis mislyti! Šzis užmetimas ne reikalauja išgvildenimo — pats už savę atsako.

Ne bučiau apie tokius vaikiskus, lėkštus užmėtinėjimus nē minėjęs, jaigu artymas butu užmėtinėjęs tik nuo savęs vieno. Bet jis kalbėjo vardan keleto kitų, ką reiškia: mums tokio ne reikia, „mes vis sakėme“ ir t. t. Tegul tokių artymų butu 5 — 6, tai sulyginus jų skaitlių su nedideliu skaitliumi skaitytojų „Varpo“, ne galime praeiti pro tuos 5 — 6, jų ne užtėmyję.

Ne noriu skriausti skaitytojų „Varpo“ patarimu, buk, apart tu 5 — 6, atsirastu daugiau tokių, kurie spręstu apie vertę laikraščio ne iš padorų mislių, gražių siekimų, o tik iš statistikos skyrium ištrauktu iš mislies „patinkančių“ ar „nepatinkančių“ žodžių. — Ne patarsiu taipgi nekurių lietuvių, buk jie turi blogą mislį, belaikant užslėptus Lietuvos rašėjų (Daukanto, Poškos, Ivinskio ir kt.) rankraščius ir neleidžiant jų iš rankų dėl pasinaudojimo visiems lietuviams. Teisybė, rankraščiai tie, kaipo palaikos mūsų darbinikų, turi įpatinę vertę ir gaila juos išleisti iš ranku, idant kartais ne pradingtu. Bet kam leisti iš ranku? Galima perrašyti arba patiems arba daleisti persirašyti tiems, kurie užsiimtu pasirupinimu pritinkančiai sunaudoti tuos veikalus. Veikalai tie galētu ne vieną dalyką išaiskinti, ne-

maž prisidėti prie pakėlimo mus dvasios, arba buti didele parama dėl jaunujų darbinįkų. Jaigu gulės užslėpti pakol ne suės trandys, ar ne sugrauz pelės, arba pakol ne išsimėtys lapai, tai ne tik ne bus jokios naudos dėl lietuvių, bet da taps nuskriaustais patys rašėjai tų rankraščių, kuriuos juk raše ne dėl slėpimo palėpėse. Czia tikrai kyla klausymas, kam tie raštai: ar dėl lietuvių, ar dėl pelių? —

Mūsų žmonelės labai prisirišę prie žemės, bet apart tos žemės nieko daugiau ne mato. Ant žemdarbystės žiuri, kaipo ant vienintelio tvirto uždarbio (tankiai ir labai apsigauņa), o nuo kitų uždarbio šakų, reikalaujančių speciališko mokslo, ypatingos pažinties, ar išmislumo, bėga lyg žyds nuo švento kryžiaus. Dėlto-gi visus šaltinius užpelno, apart žemdarbystės, noriai atiduoda svetimgenciams, o tiems, žinoma, to tik reikia: siurbia Lietuvą iš visų pusių, o lietuviai tyčia prasitraukia, idant visokie siurbikai daugiau pripustu. Žiuri mus žmonelės, kaip išpo jų kojų svetimgentis begėdiskai semia pinigų; mato, kad reiktu tiktai pasilenkti, o pinigai liktu jų pačių sanjoje — o vienok žiopso, lyg nieko ne suprasdami, dairoši lyg atšalę ir lyg tarydami sau dvasioje: tegul mes vargstame, tegul mus utėlės pjauja, mes ne pasilenksime, nors mindžiotume ir auksą, tuščia jo! o tu svetimgenti, imk viską, tik ne judik mūsų utėlių!

Toks pasielgimas, apzvelgiant paviršium, butu lyg nē sio nē to, nēs reikstu „gerą širdį“ del artymų. Vienok nevalumas, nebrėkumas, apsilėidimas savės pačių jau priguli prie peržengimo gyvenimo prisakymų. Vienok, perdaug mylint svetimgencius, skriaudžiamė tuos, kuriuos ne tik Dievo prisakymai, bet ir gāmtos tiesos verčia mylėti t. y. savo brolius, viengencius, kuriems „gera širdis“ taipgi butu ne pro šalį. Ar ne galima to šmoto aukso, prie kurio ne norime prisiriesti, pavesti nuskurdėliui savo broliui, o ne storpilviui svetimgenciui?

Parodysiu mažą, bet aiškų paveikslą, kaip visokie atėjunai lengvai atima mūsų žmonelėms užpelną.

Pažįstame visi lietuviškas skrandas. Nēr lietuvio, kuris be jos apsieitu. O suskaitykime, kiek kailių išdirba patys lietuviai? Stačiai galiu pasakyti: nē vieno. O kad reikia, idant kailiai butu išdirbti dėl skrandų, tai ateina išvaduoti tame darbe lietuvius kailiai iš gilios Rusijos, žiamdarbiai, tokie pat kaip mūsų skrandžiai, net iš Kalugos rėdybos. Ir taip jiems patiko Lietuva, kad, atlikę savo laukų darbus, kasmet atvažiuoja ją atlankyti ir kasmet išsiveža šmota pinigų. Nekurie iš jų net apsigyveno Lietuvoje — taip čia jiems ramu ir smagu „dirbti kailius“ lietuvių.

Tegul vienas kailius išdirba per žiemą tiktai 1000 kailių ir ima už vieną po 15 kap., tai jau turės per vieną tik žiemą 150 rublių.

Dėlkogi tų 150 rublių žemdarbys lietuvis ne pasilieka sau, o atiduoda žemdarbiui nuo Kalugos? Ar tai išdirbimas kailių jau toks darbas, kad jo ne galėtu atlikti lietuviai?

Padaviau čia tik vieną paveikslą. O kiek galima išrodyti paveikslų, rodančių, kaip mūsų lietuviai pasiduoda svetimgenciams, išsiazadėdami prekystės, amatų, pramonystės ir t. t. Didžiausia priežastis tokio matomo atšalumo ir nesupratimo savo naudos tarpu Lietuvos žmonių tai miegas tame dalyke, iš kurio reikia juos budėti ir budėti be perstojimo. Kaip-gi budėti? Gerai yra platinti tamtinkančius populiariuskus skaitymus, gerai yra prikalbinėti gyvu žodžiu — vis tai gerai, vienok, taip tik budinant, ilgai, ilgai nedasi-budjisme. Man rodosi neapsieisime čia be sui generis mažos prievartos. Mūsų žmogus įtikės, tavo raštams, tavo žodžiams, bet pats neprisirengs pildyti to, prie ko jį prikalbėjai, kol jo ne pastumsi ir ne parodysi jam pirštu gyvo paveikslo kad ir lietuvių vaikai gali pralobti iš prekystės, turėti gardžią duoną iš amatų, pelnyti iš visokių dalių pramonystės. Taigi, jaigu atsirastu tarp lietuvių, suprantančiųjų šitą dalyką, geradėjai (kur-gi ne atsiras!) kurie paimtu giminių ar pažįstamų vaikus ant savo atsakymo (o jaigu galima, tai ir ant savo kašto) ir pakreiptu juos į tamtikras mokslinyčias, tai jau butu pralaužti pirmi ledai. Vaikai tie, sugryžę iš mokslinyčių tuojaus galėtu parodyti, kokią naudą turi iš speciališko mokslo — tada visi tėvai, matydami jau gyvus paveikslus, vieni per kitus, patys pradės taip pat mokytį savo vaikus. Juk ir į kunigus leidžia šiadien nepriversti ir ne prikalbinėti, o man rodosi, prie to verčia ne vien tik dievobaimingumas ir ideališki siekimai. Taip butu ir su augšciaus minėtu dalyku, kad tik kas padarytu pradžią.

Galima butu dėl pralaužimo tų pirmųjų ledų įsteigti net tam tikrą draugystę, kuri rupjtsi doriškai ir pinigiskai apie racijonališką platinimą tarpu lietuvių prekystės, amatų ir pramonystės.

Draugystė tokia, jaigu tikrai tik užsiimtu savo užduotėmis, daug gero padarytu Lietuvai.

Gera pradžia šitame dalyke gal išdrąsytu lietuvius kreiptis ir prie kitų dalykų (kaip dailės), neatbutinai reikalingų del kulturisko pasikėlimo.

Bandykime!

Dvigalvis siaurių erelis, idant galėtu išsyyk praryti visus svetimus gaivalus, ant kurių užtupė ir įleido nagus, tai tikrai permažai turi galvų. Reiktu mažių mažiausiai nors trijų galvų: dėl lenkų, pribaltinių rėdybų ir lietuvių — tų trijų

gardžiausių gaivalų. O turint dvi, gali žiotis tik ant dviejų kasnių, ant kurių ateis kartais noras paragauti, paliekant kitus, nedasilytėjus jų, arba vos tik apseilėjus. Kas-žin, ar dvi galvi erelio įstengs ant ilgo tarnauti neišpasakytam godumui jo pilvo? ar, turint tiek daug kasnių ir ryjant juos taip ant greito, šiaurių erelis ne gaus tik sugedimą vidurių? —

Paskutiniame laike kraugeringas pankštis žiuri ant lietuvių ir pribaltinių rėdybų, — Prie to viso, ką minėjau pereinuose N N „Varpo“ apie žabangas, įtaisytas rusų dėl išdildymo Lietuvos iš etnografiško Europos žemlapio, prie to, ką patys skaitytojai žino tame dalyke, pridėsiu da šį tą.

Russkija Wiedomosti rašo: prie apšvaistos ministerijos įsteigtoji komisija su vadu, direktorium ministerių departamento, sudėta iš perstatytinių vidaus ir tiesos ministerijų ir priglobėjo Vilniaus mokslo apyrbės, išdirbo skyrium ypatingus įstatus dėl prasikaltusių dalykuose mokymo vaikų ir jaunumėnes šiaurvakariname krašte. Komisija užmano koroti įsisteigusius kokias nors be daleidimo valdžios mokslinieces 300-tais rublių, arba, to ne galint, kaliniu; mokslinieces taipgi tampa uždaryta. Pradžia sudo datyrimo tuose dalykuose pavesta direktoriams valstijos mokslinieces.

Da mažumėlį: St. Peterburgskija Wiedomosti praneša, kad oberprokuratorius augšciausio Synodo garsus rusifikatorius Pobiedonoscev, reikalauja dvigubo padidinimo paskirtų ant cerkviskų mokslinieces (cerkovno-priehodskija školy) pinigų dėl siausių rėdybų. Tarpu jų paminėta ir nelaiminga Kauno rėdyba.

Išvadžiojimus iš tudviejų žinių skaitytojai tegul patys san padaro — man, apie tai mislyjant, plunksna puola iš rankos.

Q. D. ir K.

Atminimas apie Papilę.

Naktis 13. rugsėjo 1888 metų išpuolė graži. silta, nors labai tamsi. Antroje valandoje po vidurnakčio išlipau aš iš trakio Papilėje ir neilgtrukus, apsidairęs po stacijos vidų ir kiema, leidžians į kelionę; kad atrasti kokioj nors karčiamėleje da nesumigusius gyventojus. Aš pats da niekadus nebuvau buvęs Papilėje, užtai ir nežinojau dorai miestelio padėjima; girdejau tiktai, kad stacija ne arti esant nuo miestelio. Daugiaus pakeleivių tą nakt, regamai, nė vieno ne buvo, kadangi tas keletas žmonių, katrie ant platformos ir po vidų tingiai slankiojo iš vienos vietos į kita, jau savo ypačiomis drapanomis reiskė, kad jie prigulejo prie kasdieninių gelskelio aprūpitojų, o ne prie skubrių pakeleivių. Ir ne dy-

vai, nės tai buvo naktis nuo pėtnyčios ant su-batos. Visi žydelei tvylojo tada kiekvienas savo namuose ir džiaugės sulaukę laimingai šabasu, o iš paprastų žmonelių, kurių dabar daugumas suvažiuoja į Papilę prie „sliedovatėliaus,“ regamai nė vieno ne buvo pakviesto ant tos dienos....

Greitai užpakalyj manęs pasiliko paskutiniai triobėsiai, prigulintieji prie gelžkelio, ir aš atsiduriau ant plyno lauko, kurs aplinkui žuvo neišmatomose tamsybėse. Nieks aiškiai nereiskė keleiviui, kurioje pusėje gulejo Papilės miestelis: niekur nežybtelėjo švieselė vakarojančių arba pakilusų darbininkų; tiktai toli po dešinei sulėjo sargus šunelis, bet ir tas veikiai nutilo ir turbūt virto, susimetęs į kamuolį, ant šiaudų kaugės arba minkšto vežimo. — Bet šit kryžkelinė! Kur man sukti? Imu po dešinei ant šunelio balso ir žengiu į priekį, stropiai prisiklausydams, ar ne apreikš man koks trenksmas prisiartinančio miestelio. Visur buvo tyku. Tik pas gelžkelbutį suskambėjo skambalėlis ir subarskėjo pagrystančios paštos brikas, o ne ilgtrukus žvigiai sušvilpo mašina ir sunkiai alsuodamas trukis nusidriekė nelabai atstu nuo manęs į tolimesnę kelionę. — Tuomtarpu užpakalyj manęs vis skardžiaus ir skardžiaus skambėjo ir barskėjo pavėjanti pašta ir jau nebebuvo man ko abejoti, kad aš pasukau teisingu keliu. Džiugns spustelėjau dar savo žingsnį ir neilgtrukus, prisižiūrėjęs labjaus į tamsybes, pamačiau priešakyje savęs tamsius kauburiukus pirmų miesto triobelų.

Nedidelės anos buvo, abelnai imant, bet iš dailaus paviršutiniško anų povyžiaus ir iš išsikišusių pro stogą kaminų galima buvo sprėsti, kad neseniai anos dar testovėjo šitoje vietoje. Toliaus tos triobelės tapo vis tankesnės ir tankesnės, jau greta su anomis ir užpakalyje jų pasirodė ir kiti triobėsiai — ir aš atsiradau ant gerai visiems žinomos Kuršenų ulyčios. Paėjęs dar toliaus į miestą atradau ir keleta karčiamų, kuriose dar spindėjo liepsnos pakabūtų po lubomis liampų. Pasirinkęs sav pačią didžiąją iš jų, pabeldžiau į duris, kad pakelti laukiantį svečių sargą. Tuojaus iš vidaus sugirgždėjo šimkės durys, subarskėjo skląstis. Nieko ne laukdamas paklausiau:

Ar galima gauti nakvynę?

— Galima, galima, atsiliepė žemaitiskai moteriškas balsas. Tik tamsta palauk čia, aš išnešiu žiburį,

Pasirodė, kad žyds, negalėdamas pats šabase simkuoti, pasisamdė sav už auksiną moteriškę grintelnikę. Ta manę įvedė į apgriuvusį kunakokį kambarį, katro dveji langai žiūrėjo į ulyčią greta su dideliais kluono vartais. Ant sienų kybojo keletas pajuodavusių ir musių nuteptų

ciesoriškų vaizdelių, o jų apačioje blizgėjo, nors pakrypęs ant šono, vienok da matyt neseniai padėtas po stiklu žydų geradėjas Montefijore. Apmetęs akia kambarį nuo durių, aš prišiartinau prie apskritainės tamsios skobnės ir padėjau ant jos savo kašalę. Skobnė, regamai, silpnai testovėjo ant kojų, kadangi, pajutus sunkumą, persikreipė it girto kepurė į vieną pusę ir tiktai ačiu pabruktai po kojos skiedrai vėl atsitiesė į savo pirmikštį padėjimą.

(Toliaus bus.)

Iš visur.

Eilės Dom Pedro's II. Mokytojai Ispanijoje. Technikai Rusijoje. Italų sosto įpėdinis. Paminklas Gambetta'i. Negirdėtas gydymas.

Sumišimui Brazilijoje kilus ir giminei imperatoriaus Dom Pedro's II. į Europą išsidanginus, naujai iškepti respublikonys pirmiausiai paskubėjo įsiveržti į San Cristowam, kur jie užklupo ir įgavo visas likusias popieras ir dokumentus. Tarp kitų įstabių tenai randasi viens popiergalis, ant kurio šviežiai ir spėriai surašyta giesmelė — sonetas — pilna graudingumo ir skausmo širdies. Dom Pedro žinomas buvo ir visad kaip geras rašytojas ir dainius. Šita giesmelė žodis į žodį verčiant šit ką mums pasako: „Nesiskundžiu ant neteisingumo mano dalies, nekeikiu jos, nors ji skaudžiai smarki ir nepažįsta pasigailėjimo, nustumdama manę nuo sosto ir nutraukdama nuo manęs purpurą valandoje, kad jau žiuriu į savo kapą. Dušia mano mok su drąsa iškęsti prieštaravimus gyvenimo, nės taip žmogui daleista, idant šiandien gertu iš pilnos taurės laimės, o ant rytojaus jis jau įkrintu į bedugnį vargą ir į beviltinį dejavimą. Bet yra skausmas, kurs perveria ir užmuša — skausmas, kurs išspaudžia kruvinas ašaras, kurs skrodo pačią širdį. Tiek yra tad jausmingas skausmas, kad paskutinėje dienoje gyvenimo geidžia apipurvīt tavo delną tos pačios veidmainingos ir nedėkingos lupos, kurios apipildavo tavę pabučiavimais.“ Ir tikrai širdis Dom Pedro'ui ne tik rašant turėjo suskausti, bet ir paskiaus tur skaudėti — tam imperatoriui, kurs buvo žinomas, kaip vienas iš gerųjų, ir kaip rašytojas, dainius — idealistas ir kurio giminė šiandien jau pasirodo maž bekašnio duonos. Juk išdidžio širdgylo — rašo — mirė Oporto'e ir jo pati. Vakarykšti tarnai imperatoriaus. o šiandieniniai respublikonys-girdėti — paskyrė 12,000,000 fr. dėl apsigyvenimo Dom Pedro'ui Europoje, bet šitai žiniai mažai tegalima tikėti išsipildant, kaip mažai te galima laukti, buk ilgai pravers nauja respublika, kur tvanas sumišimų platinasi kasdien daugiau ir greičiaus. Kad tik kam iš giminaičių Pedro's ne prisieitu savo laike padauginti savimi ir be to jau begalingai didelį skaitlių Ispanijoje ubagaujančių! Juk tenai tarp kitų maž visi jau ubagauja ir ranką atkišdami prašo duonos pirmamoksliniai mokytojai. Jie prisivarė prie to amato dėkavojant tam, kad maž visiems per daugel metų valdžia nebeužmoka paskirtos algos. Daug kas, žinoma, pametę mokslavimą, ėmėsi už kitų amatų ir uždarbių, o nemazai kas turėjo ir grebšius paimti. Mokytojams išsklydus, galima sakyti, jog siame tarpe visoje Ispanijoje nebėra nė pirmamokslinių mokslinycių, nė mokytojų. Ne dyvai, kad ir žmonių apšvaista tarp Ispanų rokuojasi žemiausia visoje maž Europoje. — Ir Rusija dalyke apšvaistos žmonių yra priskaitoma prie pat paskutiniųjų, kur taipogi ne tik mažai tėra tikrų ir gerų specialistų, bet ir iš tų daug kam reikia kibtis ir griebtis, kaip antai Ispanų mo-

kitojams, visai už kitų amatų ne ant ko kas buvo mokinesis. Ir išeina, kad šiaučius duoną kepą, o duonkepys batus siuva. Rusiškose dirbtuvėse 1889 m. tarp 21,800 perdėtinių vadovų terandame vos 1,471 vyrą specialistą, sėmu sį pirmutinius savo žinias arba augštesnėse mokslinyciose, arba vidutinėse speciališkose, arba net ir pradinėse. Kaip matome vos 7^oo. Imant dirbtuves atskiriai kiekvieną, tesuskaitome tik toki nuosimtį: 1) keramiškame skyriuje — 4^oo, 2) valginiam — 3^oo; 3) gyvulinii suteikų skyriuje 1^oo. Arba da pažiurėkime: 2500 dirbtuvėse garburių, kur isdarbiai siekia 40,000,000 rublių, randame 13 technikų; 490 mulavirynėse, kur pelnas ir isdarbiai išneša 7,000,000 rubl.—12; tarp vadovų 555 stearyninių žvakių dirbtuvių, apsukančių 6,500,000 rubl. turto, tik 3 vyrus speciališka apšviestus; ant dirbtuvių-gi vaškinių žvakių, kur taipogi apsisuka per vienus metus 5,000,000 rubl., nerandame nė vieno. O juk, paskaitant speciališkas mokslinycias, galima spręsti, kad kur kas daugiau tur buti, technikų. Ir jie vienok ne tampa vadovais! — jiems prisieina stoti į bureau'us ir kantoras, užsimti lekcijomis, o kitam ir pusbadaut... — Apie Italų sosto įpėdinį, kuriam 11. dienoje lapkričio praėjusių metų sukako 20 metų amžiaus, laikraščiai paduoda mums šitokias pasakiškas žinias: Vaiku tebebudamas kunigaikštis syki stipriai susipešė su vaikais, sunais ministerių ir kitų dvaro tarnų. Ipykęs, prieš juos išreiskė, buk jis gailisi, kad ne ēsąs dar karaliumi, nės tada jis jiems visiems palieptu galvas nukirsti. Tą jo pasididžiavimą teko pagirsti tėvams — ir vaikas-kunigaikštis lieka išpraustas į atskirą kambarį ant keleto dienų; net ir tinkamuosius valgius per tą laiką jis prastojo. Šitas smarkus žingsnis tėvu sunkiai atsiliepė ant vaiko: iš vikraus ir gvio jis tapo nuleidnosiu ir maždziaugsmiu. Palyginant su tėvu, jis išsiskiria atšalumu, statumu ir nejautrumu, nors nejautrumas ir drąsumas tyčia jame buvo auginami. Tyčia ji tėvai išstatydavo ant neatsargingų vietų, ant bausingų žiurėjimų, ir nesykį jį gąsdinta buk išnetyciu. Kiek jis tikrai prie visų tokių atmainų prisipratino, galima matyti iš šitokio vieno su juomi atsitikimo. Esant ant apžiūros artilerijos neseniai piyšta greta kunigaikščio bomba; užgauna jį kaip užgauna ir kitus arčiaus buvusius aficierus. Jis visai užmiršta apie savo skausmą ir padeda apraišioti ir nunešioti užgautuosius savo draugus, o klausiant, kodėl jis taip rimtai žiuri ant atsitikimo, tik pasako: „Bomba plyšo, ir ką, vyrai, ko čia nusigasti? Bombos jug dėlto ir yra. Bomba, kuri užgavusi nuo kojų neverčia arba ne pažeidžia, niekam neverta.“ —

— Bartholdi, kursai padirbo statų liuosybės dėl susivienijusiu Amerikos Valščiu, nusiųstąjį kaipo paminklą nuo vardo visos Francuzijos, užmanė pastatyti paminklą Gambettai ville d'Aoraye, kur tankiausiai tas respublikos vadovas gyveno. Pamatas paminklui bus iš raudono Wogezų akmens — uolos. Ant jo du stabu — žmogystės Alzacijos ir Lotaringijos su pranašingais parašais: „*In clade decus*“ ir „*In luctu spes*“, o virsziaus jūdvięjū „*pro patria*“. Po stabais aukkras ir prieš jį Gambetta. Šalise papuošalai Alzacijos ir Lotaringijos — ju herbai, o aplinkui po visą paaukkurį turbuti matomi papuošalai daugiau atskyrų miestų šitų provincijų. —

— Anglekasykloje Pan-y-Craig Rhinado 1880 m. sprogu susirinkusiam tenai gazui, kaip ir tankiai kur atsitinka, tarp kitu vargšu papuolė Dovydas Davies. Jis ketverius metus pragulejo ant lovos pirmiaus, nėkuom įgavo šiek tiek spēkos ir galėjo atsitoti ant kojų, bet iki paskutinių dienų buvo kurčias ir nebylys. Vienam jo daktarui antšoko ant mislies jį gydyti

Šitaip: pririša ligonį prie kanuolės ir iššauja 6 sykius, po šiašto šuvio ligonis pragirsta kaip ir sveikas, o norėdams jį prakalbėti, stengiasi daktaras kaip nors įpykšti ligonį ir tas jam pasivėda: ligonis visų pirmiausiai ištaria keiksmo žodį, o paskui jau ir kalba atsiranda.

Dagis.

Prisiega lietuvių kalboje XVII šimtmečio.

J. Sprogis, Latvīs, Vilniaus arkivo užveizdėtojas, atrado senovės aktuose, kurie seniau Lietuvoje gudiškai rašomi buvo, ir raštuose („Zapiski“) imperatoriškosios mokslų akademijos Petropilėje apgarsino 1884 m. artikulą „Juridiceskij akt na zapadnoruskom narječij 1651 goda s prisigajoju na litovskom jazykie“, išz kurio mes, pagal Ed. Volterio rasztą „Ein russisch-litauisches Aktenstück aus dem Jahre 1650—1651“ (Mitteilungen der lituanisch-litterarischen Gesellschaft Bd. II, S. 299—301), paduodame čion lietuvišką Onos Jurgaitės prisiegą:

„Aš, Ona Jurgajcia, rykuniia pona Albrychta Pousleyska, prysiėku Ponu Dievu Wisangalinciam Traycey, Swiętay Wienam, an, to kaip awis mana wlasnas, penkies, ant grunta pona mana, ant ławka padwarnikai pona Jona Losana yr małžonskosio, Misius Powilaytys yr su sunumis dwiem Jurgiu yr Wayciu, stowincias po aszetorias dasimtyš gr. let., su wlosnu isakimu paties pona Łasona yr pacioz ponios Łasonienes, pagreba, ing namus sawa parwaria yr taj awis ant pazitka sawa apwerta. Kayp tysiingiey prysiėkiu, teyp man, Dewe, padey, o iay neteysingay, Pone Diewie uszmusk.“

Šzita prisiega randasi aktų knigoje Uпитos sudo (šiandien Panevėžio pavietė) nūg 1650—51 m. ir yra Vilniaus arkive po No. 15,255 atrandama, kaip išminavotų aktų matoma Albrektas Pousleiskis (Posle?) Kelė provą prieš Jona Losaną ir jo pače Sapen (Sophie) iš tos priezasties, jog Losaną padwarnikas, Misius Povilaitis, su sunumi savo Jurgiu ir Vaiciu, dienoj 20 spalnio 1649 m. dvi avi nūg lauko Pousleiskio palei upę „Zizmai“, o. d. 28 liepos m. 1650 m. dar tris awis kurios taipogi ant Pousleiskio lauko, vietoj vadinamoj „Deimedis“, ganėsi, sugriebe, pasisavino ir, kaip iš prisiėgos matoma, „ant pazitko sava apwerta“. Minėtos awys prigulėjusios rikunijai Pousleiskio, Onai Jurgaitėi, ir vertos buvusios po 80 lietuvišku grašiu. Pousleiskio kad plenipotentas savo skunde reikalauju idant pati Jurgaitė, in ludytojas pašaukta, dūtu prisiėgą ir patvirtjtu skundą, o Losanas priverstas taptu už awis 13 kapų ir 20 grašių lietuviškų užmokėtie.

Prisiega pati, kaip matome, ir lenkiškoje XVII šimtmečio rašyboje surašyta ir regimai per koki rasztininką, ne mokanti priderančei lietuviszkos kalbos (jis raszo: „padwarnikai“ Nom. singul. vieton „pavardinkas“, „ponu Dievu“, Dat. sing. vieton „ponui Dievui“, arba vėl tą pat žodį dvejopai: „Deve“ ir „Dievie“, „teysingiey“ ir „neteysingay“ „užmusk“ vieton „užmusk“) todėl jis ir žodžius lenkiškus („wlasnas“ „gruntas“, „małžonka“, „pazitkas“) ir gudiškus („stowincias“ vertas) vartoja, arba vėl lietuviškus žodžius pagal lenkišką ištariamą rašo („swiętas“ — šventas, „prysiėku“ — prisiėku). Jai p. Volteriu išrodo „instabiai (charakteristisch) tas dalykas, jog šios dienos Panevėžio tarmėje, in genitiv. sing. girdima a, prisiėgos tačiau kalboj visur randama (pona, Jona,

grunta etc.), tai lengvai gal buti išaiškinta tuomi jog prisiėgos užrašytojas turėjo ne iš Panevėžio paeiti ir kito krašto tarmė kalboje vartotie, todėl ir negalima sakyti, buk Panevėžio tarmė per du šimtu metu atsmainiusi tame dalyke ēsanti. Iš senovišku formu kalbos prisiėgoje užtėmytina yra tikt vienam žodyje „Wisangalinciam“, butent accusativus singul. visan. Akyviause vienok yr pati pabaiga tos prisiėgos: in krikščioniškąj Dievą tikinti Ona Jurgaitė sako, kad ją Ponas Dievas „užmuštu“ jaigu ji neteisingai prisiėkenti. Skaitant šitą užsiėkimą atsimeni veik to pažįstamo visiems ir šiandien keiksmo: „Kad tavę Perkuns užmuštu“, ir ne gali abejotie, jog senoviškoje prisiėgoje Perkuno vietą krikščioniškas „Ponas Dievas“ yra įėmęs. Dar ir šiandien žmonės pasakoje už žmėgžudystą, kreivą prisiėgą, perarimą ačios ir t. t. Perkunas žmogu užmušąs. — *J. B. . . . s.*

Korespondencijos.

Isz Paprusio. Po ilgo tylėjimo ir aš laikau sau už garbę dūti savo balsą į straipsnius augštai guodojamo „Varpo“.

Skaitydamas 8 N. „Varpo“ p. 118 artikulą „Iš tėvyniškos dirvos“, kur yra paminėta apie išdavėjystę palicijai vieno lietuviuo per antrą dalyke prisilaikymo lietuviškų knygų, atsikartoja ir daugel kitose vietose Lietuvos. Yra pas mumis žinomas ir datirtas daigtas, kad platinimas knygų lietuviškų ir mokinimas vaikų lietuviškai yra ne tiek persekiojamas per paliciją, kuri ant to per pirštus žiur, kaip per pačius lietuvius — išdavėjus.

Sztai pernai Szidlavė pagal parodymo palicijai vieno tokio lietuviuo išdavėjo jieskojo knygų pas p. R., vienok ne rado. Tame pat miestelyje per atpuskus pirm porą metų ubags — lietuvis išdavę į rankas žandarų, cielą vežimą lietuviškų knygų. Visi kantrabantnikai, kur neša iš Prusų knygąs, daugiau bijo savo kaimynų — lietuvių ne kaip žandarų, palicijos ir parubežinių sargų. Inteligencija per tat nieko ne gal įveikti, kad ir menko piemenio tur bijoti. Jegut mylėtojis Lietuvos piemenį už neganymą kiaulių išbare arba išlupo, tai reik jam tikėtis kad revizija greit užeis. Jegut berną išbarei už tinginį tai jis tau pasakys:

„Aš esmu kaltas, bet tu dar kaltesnis, nės prilaukai lietuviškas knygąs, mokini vaikus. Tytlek, o ne aš tavę paduosiu palicijai ir pasmirsi kalinyje!“

Kaltinikas (?) arba tur berną užgadyti buteliu šnapso, dovanums arba bėgti į kitus kraštus. Taip pat padaro supykęs kaimynas, švoogeris, cypdavatke, brolis, sesuo ir t. t. O dėl susipykimo daug ne reike. Tokie tai mūsų lietuviavai prastesni už pagedusius šunis ir gyvates nuo kurių gali greičiau pasisaugoti. Dėl jų yra labai malonu ir gražu, kap anus paglostą lyg tą šuniuką kur voverę papjove.

Žinoma ne kožnam latruī gerai išeina. Sztai p, B. iš kaimo M. išduotas pėr tokį gražų lietuvių (?) papirko kitus vyrus, kurie jam išgrude su pagaliu visus priešakinius dantis sakydami:

— Ryk dabar košę!

Užėjau vieną paslieptinę iškalą, bet išpėkit ką aš ten radau, gal mįslyjat skaitančius ir rasančius lietuviškai? Gelbėk Dieve! Buvo ten penki mokytiniai. Keturi turėjo maskoliškas knygas, penktas raše lenkiškai „ojeze nasz“ (Tėve mūsų). Kada paklausiau:

— Ar jūs mokat lietuviškai skaityti?

Viens pasigyre, kad mok skaityti ant maldakniuges, bet skaite labai prastai. Kiti vaikai matydami, kad aš anus tyrinėsiu išprudo per duris o „direktorius“ (mokintojis) lietuvis manęs praše, kad aš ne gąsdinčiau vaiku nės jų tėvai praše, kad ans tik maskoliškai mokintu. Tas atsitikimas yra tikras ir vieta galės buti parodyta dėl rėdystės.

Visi veržes prie medegiškos naudos, galima matyti jau ne maž vietose uždėtus per lietuvius kromus, bet ne visiems gerai eina ten kur žydų burys yra.

Visi labai perka pakol duoda ant „bargo“ o paskui kaip paprašo pinigų tai pas žydus eina pirkti.

Czia kuogeriau eina prekyba paukščiais ir penėtais meiteliais gabentais į Prusus, per Tau-rage.

Galėtu sektis lietuviams prekyba vaisiais obuleis, grūsemis ir t. t. Reiktu tada sodus parendavoti arba savo turėti.

Uždejimas sodų pradėjo platintis nuo kelių metų. Per tat pareikalavimas ėiepų yra labai didelis, vienok iš tos priežasties, kad daugel daržinikų pradėjo ėiepus, užveisti, tai jie atpigo. Cziepą nuo kelių metų galima gauti už 10—15 kapeikų.

Amatnikai iš lietuvių yra pas mus: kriaučiai, šiaučiai, kalviai, račiai. Iš tos priežasties, kad skaitlius lietuviškų knygų pasiplatino atsiranda po kaimas introligatoriai (kur aptaiso knygas.)

Teko man ne sykį girdėti, labjausiai jaunus vaikus kalbančius maskoliškai. Gromatas, surašus pravardžių ant loteriju rašo daugumas maskoliškai. Matydami tą sulenkėję lietuvi pats pradeda glaustis prie lietuviystės, nės mato, kad ėia lenkiška kalba ne ištūrės o ant pasiplatinimo maskoliškos kreivai žiur. Geidže jie tik kad lietuviška kultura siek tiek pakiltu. Ne ėia, bet ir kitur už etnografiškų rubežių Lietuvos daugumas norėdami lietuviškai išmokti klausinė mumis apie lenkiškai-lietuviškus žodynus, lietuviškas gramatikas lenkiškoje kalboje ir pasikalbėjimus lenkiškai-lietuviškus. Iš tikro tų žmonių

yra geras noras, koks vienok patrijotas perasys ir duos pinigų ant spaudos. Tai butu iš tikro didelis žinksnis pirmyn! Reik naudotis iš valandos, galės bajorai paskui sumislyti kitaip.

Ant užklausymo 8 N. „Varpo“ p. 128. turiu atsakyti, kad žodis lietuviškas indre nėra man žinomas. Vardas „Baltijos“ nuo Baltų jurių paeina o ne nuo „Ball“, nors yra pas mumis žinomas „Balų dievaitis.“

Antrą syk parašysiu jums ir geresnes naujynas jegut atrasiu, ko duok Dieve!

Aitvaras.

Politika.

Apžvalga. — Austrija. — Anglija. — Francuzija. — Vokietija. — Italija. — Rusija. — Balkanų pusalės. — Amerika.

Seni metai jau pasibaigė; pasibaigė drauge nors ant trumpos valandėlės sunkus jausmai ir neramumas, kurie spaude žmonių kaip koks slogutis. Visi, ką trokštu gyventi ramiai, be praliejimo kraujo, ir dirbti ant lauko medegiško ir dvasiško, džiaugiasi, senus metus lydėdami, kad kanuolės ir muškietos, kuriose susisurbęs kruvinas darbas milijonų žmonių, nebuvo aperstos ant nužudymo gyvasčių ir išnaikinimo žmonių turto, ką stenėdami neša sunkią našą gyvenimo, bet pasiliko rudyti magazynuose po sargia akia pastatytą kareivių. Ne mažas tai džiaugsmas mylėtojų ramaus gyvenimo ir sutikimo tautų, užtarėjų darbo ant kelio civilizacijos; bet, nelaimė, nei vienas iš jų negali pasakyti, ar per ateinančius metus taipgi bus geidžiamos išlygos dėl vaisingo darbo. Gražias mislis ir smagus jausmus, koki pabunda žmogaus širdyje, lydint senus metus, drumsčia tai, kad priežastys, dėl kurių pereitus metus tarp gentiškas gyvenimas buvo netvirtas, pasiliko ir ant ateisenčių metų. Tiesa, politikos vadai, sveikįdami viens kitą per Naujus metus, išreiškė tarytum tikrą norą gyventi sutikime: bet visi jų pažadėjimai mažai tegali kiekvieną užganėditi, jai atsimisime. kokių jausmus žmonės išreiškia per naujus metus, sveikįdami viens kitą. Jausmai tie, kurie kartais išsilieja gražiuose, meiliuose žodžiuose, netikri žmogus; visai kito nekęsdamas ir dušioje dagi geisdamas, kad jis sprandą kur nutruktu, per Naujus metus gieda giesmę žilo amžiaus, gražios sveikatos ir viso labo, ko tik pats sau geidžia. Taip lygiai dėdasi ir tarp politikos vadų. Užtai, kad nepranašauti, galės ar ne sutikime gyventi tautos ir ateisenčius metus, geriaus, atsigrežus atgal, nors paviršium pažvelgti, kas pasiliko ant atminties ateisenčių padermių iš politiško gyvenimo tautų praslinkusių metų.

Austrijoje nelaimingai užtekėjo aušrą senųjų metų. Pirm laiko, nesulaukęs sosto, palindo po žeme įpėdinis sosto Rudolfas, žmogus šviesus ir daug gero zadėjęs savo kraštui. Po jam sostas turi tekti kunigaikščiui Franciskui Ferdinandui, kuris drauge su tėvu pradžioje rudens atsilanke Berlyne. Kelione į Berlyną ir pasimatymas Bismark'io su Kalnoky Friedrichruhe drutesnę padare sądora Vokietijos su Austrija. Berots, tarytum kad atmokėti už nelaimingą pradžią, Austrijos biudžetas pasibaige be deficito, bet užtai nesutikimas tautų, iš kurių susideda, Austrija, bjaurny nuėjo, prietam, renkant į saimus, pavalnesnės partijos turėjo apsileisti radikalais. Labjausiai tai parodo čekų saimas: janiejie čekai, visame kame palinkę į pusę radikalizmo, gali dabar stoti beveik į lygią kovą su senaisiais čekais, visada paklusnesniais valdžios. Paveikslu nesutikimo

tautų, gyvenančių Austrijos rubežiuose, gali būti ginčai dėl čekų su vokiečiais, kurių pasiuntiniai suvažiavo dabar į Viena, kad padaryti kokį nors kompromisą.

Kuom tai pasibaigs, sunku iš augšto pasakyti; vienok maž daug gali tvirtinti, kad suvažiavimas labai mažai ką padarys, nės vokiečiai jokiū būdu nenori išsižadėti savo reikalavimų, čekai-gi ir gi nelabai ant to palinkę. Vengrijoje taipgi nelabai tykai apsiėjo. Priešasčia didžiausio triukšmo buvo nauji kareivystės įstatymai, už kuriuos tris mėnesius ginčijosi parlamente, taip kad vienu kartu ir Tissa ne visai tvirtai laikėsi ant savo vietos.

Anglijoje jau nuo seniai pirmutinę vietą užima airiškas klausimas. Nei kalinys, nei jokios represijos ne gali užimti burnos žmoniemis, kad be paliovos kalbėdami netrauktų į dienos šviesą ir nestatytų į akis svetui neteisybių, kurias kenčia nuvargę airiai, priversti tankiai Amerikoje jieskoti laimingesnio gyvenimo. Airių vadai nesigaili nei sveikatos, nei turto, kad tik sulaukti tos valandos, kada valdžia bus priversta pripažinti tiesas, kurias dabar neįspasakytai mina. Ir iš tiesos, pareis ta valanda, kada 80 metų senelis, Gladstone ir Parnell, tuodu milžinu, ant kuriuodviejų nukreiptos simpatijos visų, ką kariauja už teisingumą politiskame ir draugijiskame gyvenime, galės pasidžiaugti, veizdint ant vaisių savo darbo. Nors dabar valdžia dar nenori išpildyti norų opozicijos, vienok parlamente jau netaip aštriai, kaip pirma, užpuola ant savo priešinių. Apart airiško klausymo, nemažą triukšmą buvo padaręs šią vasarą streikas Londone, prie kurio prigulėjo 100,000 darbininkų. Pasibaigę jisai gana laimingai tik dėlto, kad valdžia ir spauda užstojo už darbininkus; bet reikalavymai jų ne visi buvo išpildyti. Naujokynus arba kolonijas Anglija vis ne paliauja platinus; iš to neseniai susigincėjo su Portugalija už kraštą, ka apie upę Lambesi guli. Portugalija laiko savę už teisingą, bet kaip ekonomiskai silpnesnė ir prigulinti nuo Anglijos, turės apsileisti. Ne taip lengva Anglijai platinti savo valdžią tose vietose, kur vokiečiai jau susidarę sau lizdą; vienok, nežiurint, ka nesiseka, nesutikimus, iš to paeinančius, stengiasi išristi keliu sutartės, kaip tai parodo konferencija dėl Samoa.

Francuzijoje pradžioje praėjusių metų priešai respublikos buvo susitelkę po vėliava Boulanger, kurio vardas jau buvo nupuolęs draugijos nuomonėje. Per agitaciją ir papirkimus jis tapo išrinktas pasiuntiniu Paryžiaus 27. d. sausio mėnesio. Respublikonai baisiai nusimine ir nors tuomtarpu nutilo kova tarp oportunistų ir radikalų. Kad išgelbėti respubliką nuo visokių pereigų, kurie gražiais žodžiais stengiasi pridengti savo tikrus egoistiskus geismus, respublikonai sutiko pavesti Floquet'ui sustatyti radikaliską kabinėtą. Floquet tikejosi išpildyti pavestą jam uždavę, permainęs sistemą rinkimų į parlamentą ir susiaurinęs tiesas senato ir prezidento. Tai jam nepasisekė padaryti ir 14 vasario turėjo atsisakyti nuo vietos pirmojo ministro. Po visokių bandymų ir nepasisekimų susidare naujas kabinėtas beveik iš vienu oportunistų, kuriame viršijūkstę teko Tirard'ui žmogui, nieko neišsivadusiam Francuzijos istorijoje. Nauja ministerija parodė didelę energiją kovoje su Boulanger'u. „Narsusis jenerolas“ su vadais partijos, ka stengiasi augštyn kojoms aphersti politiską gyvenimą respublikos, tape po sudu atiduoti. Boulanger, pamatęs, kad blogai bus, bėgo į Brukseliją, o paskui į Londoną. Tai labai nuzemino akise visos draugijos „patriotų ligą“ ir augštai pakėlė respubliką, užtarėjams gi jos įkvėpė didesnę energiją kovoje su priešais. Ne mažai prisidėjo prie garbės respublikos,

tvirtumo jos ir kabinėto Tirard'o taipgi viso svieto paroda, buvusi šią vasarą Paryžiuje. Ji visam svetui parodė, kad Francuzija, nežiurint ant visų aukų, kurias prarijo paskutinis karas su Vokietija, nežiurint ant nesutikimo politiskų partijų, stengiančiųsi išversti viena kitai valdžią, nepaliauja dirbus ant dirvos civilizacijos ir augštai laikius progreso vėliava. Po tam respublikos užtarėjai taip tvirtai laikėsi, kad gaivalai, kurie geidžia monarchiskos valdžios, gerokai nublyško ir per rinkimus į *conseils généraux* taipgi į palatą turėjo pasišalinti. Ką padarys naujoji palata, kurioje susidrutino partijos pavalesniu, parodys ateitė. Gali tik tiek pasakyti, kad respublika ne stovės tvirtai ir jos priešai ras dirvą dėl pavojingos agitacijos, iki ekonomiski klausymai mažai rupės palatai ir nebus išristi vardan palengvinimo buvio nuskriaustųjų luomu.

Vokietijoje greta su kanclerio politika buvo žymu ir asabiška politika cecoriaus Wilhelmo II. Užsiėmimas karštas politika kolonijaliska, žygis Wissmann'o dėl apgynimo vokiškų reikalų rytinėse pakrantėse, pareikalavimas kredito ant padidinimo marinikystės rodosi, turi žymį cecoriausko uzmanymo. Da labjaus pasižymino įtekmė cecoriaus, suartinanti monarchą su atskiriomis Vokietijos valstijomis, pasižymino įtekmė ant parlamentariskų partijų ir vienstovių luomu. Pats Wilhelmas ir kiti iš jo įreijatyvos daug kalbėjo apie didybę idėjos, risancios suvienytą Vokietiją; pats nuzadino nustojusius dirbti darbinikus; pritraukė prie savęs partijas konservatistų, visokių šiašėlių, ir liberalų, kurios stojasi didumu parlamentarisku ir duoda 117 milijonų ant reformų marinikystės, 2 milijonu ant žygio Wissmann'o, ant galo tinka ant tiesų ginančių darbo invalidus, taip geistinių dėl valstijiskų socialistų. Kelionės Wilhelmo į Angliją, Graikiją, Turkiją, atminimas atlankymo Rymo davė progą visokiems išvadzėjimams ir patarimams, buk D. Britanija ir Turkija prisijunge prie „politikos traicės“, buk Kreta bus atiduota Graikijai kaipo dovana šiadieniniai įpėdinei graikų sosto. Ar buvo tokie siekimai, sunku yra nuspresti, nės nei viens ne bandė išpildyti.

Italija sukulta pati savo ginklu ypatingų muitų stengėsi išrasti *modum vivendi*, vietan visai atsiskirti nuo Francuzijos. Prisirišimas prie „traicės, ir kolonijaliski dalykai taipgi prisidėjo prie ekonomisko subaniutyjimo Italijos, ką reiskė mynios alkanų prispaustų mokesčiais žmonių, netekusiu duonos dėl pasotino militarizmo.

Rusija taipgi bandė kisti pirštą tarp kolonijaliskų durių, išsiūsdama Ašinova, kuris pradėjęs platinti pravoslaviją „mahometanisku budu“, da važiuodamas ant laivo, ir paskui emęs vartyti ją toliaus ant svetimos dirvos „rusisku budu“, tapo atstatytu, kaipo valkata, ir sugėdino tik savo tėvynę. Daugiausiai Rusija buvo užsiėmus viduriniais dalykais t. y. surusavimu, svetimų gaivalu su pagelba stacių prievartų, skaudžių įstatų, nežmoniskų uždraudimų — vienu žodžiu, „ne europėjiskų“ pragumų. Ne užmiršta taipgi sustiprėti armija.

Ant *Balkanų pussalės* buvo ne maž atmainų, ypač Serbijoje: Milanas atsisako nuo sosto, Načalija gryžta į Belgradą, radikalai ima viršų, valdžios rupinasi apie finansus ir priima monopolius ant savęs, milicija tampa apginkluota.

Abelnai, apie Europos politiką 1889 metų galima pasakyti: ne degė nieks, bet vis pamaži svilo.

*Siaurinė Amerika*ėjo sau keliu liuosos išsilavyjimo, visai nesustodama, o *Pietinėje Amerikoje* iš monarchijos Brazilijos vienoj valandoje stojosi respublika be praliejimo lašo kraujo.

Šėriau žirgeli.

Padavė Varpelis.

Islėto. *Skubiai.*

mv Šė - ria - u žir - ge - lį per ne - dė - lė - lę *f* Kad a - tē - jo su - ba - tē - lė
O kad aš jo - jau per vuo - švės dva - rą Čiul - ba ul - ba pau - kšte - liai

Vėl islėto. *p*

sa - vo bė - ra žir - ge - lį pa - mu - stra - vo - jau.
ža - liam vy - šnių so - de - lyj' tai gra - žiai gie - da.

1. Šėriau žirgeli per nedėlelę.
Kad atėjo subatėlė, savo bėra žirgeli
Pamustravojau.
2. Vai žirge, žirge, žirgeli mano!
Ar nuneši manę jauną per pusantro stundelio
Šimtą mylelių?
3. Vai berne, berne, berneli mano!
Aš nunešiu tavę jauną per pusantro stundelio
Šimtą mylelių.
4. O kad aš jofau per vuošvės dvarą,
Čiulba ulba paukšteliai žaliam vyšnių sodelj,
Tai gražiai gieda.

5. Vai vuošve, vuošve, vuošve močiute!
Kas tai ten dō paukšteliai, žaliam vyšnių sodelyj'
Tai gražiai gieda?
6. Vai žente, žente, žente, suneli!
Tai ne gieda paukšteliai, tiktai mano dukrelė
Tai gražiai verkia.
7. Vai ko ji verkia, liamentavoja?
Ar ne sėtos rutelės? ar ne pintas vainikas,
Ar ne nešiotas?
8. Vai žente, žente, žente suneli!
Jau pasėtos rutelės, jau nupintas vainikas,
Jau nunešiotas.

Gromatnyčia.

Pons Do. M. iš Š. atmokėjo Varpo skolą 6 rublius.
Vincui. Š. dar vis nesulaukėm, kažin kur jis buna?
Ponui K. iš Žemaičiu. Varpas nuo naujų metų po kovertą
siunčiant kaštuoja 6 rublius.

Siunčiant gromatas, rankraščius arba pinigų
i „VARPO“ rėdystę reikia pridėti šioki antrašą:

Martynas Jankus,
Bitėnen per Lompönen (Ostpr.)

Apgarsinimai.

„UKINIČAS“, Lietuvos ukinikų mėnesinis laikraštis, kaštuoja ant metų po viena egz. imant su prisiuntimu po kovertą 6 rubl.; po penkis egz. kaipo pakelį siunčiant po 4 rubl.; imant dešimt egz. i kruvą 3 rublius 50 kap.; su pernešimu per rubežiu 3 rubl.; Prusuose 4 mark.; Amerikoje ir kitur 5 markius.

Isleistuvė.

Visokias knigas,

Maldų kaip ir mokslo ir visus lietuviškus laikraščius, išsiuntinėju i visą svieta, i Amerika ir i Maskolija už labai pigias prekas. Norintieji lietuvišką knygyną isitaisyti te atsisaukia pridėdami dėl atsakymo pačtāvą markele, iš Maskolijos po 10 kap., iš Amerikos po 5 cent. ir iš Vokietijos po 10 pf. ant šio antrašo:

Expedition des „Varpas“, Ragnit, Ostpreussen
(für J. V.)

Dėl paaiškinimo.

Nuo Naujų metų „VARPO“ prekė ant metų persikeit
šitaip:

1) Siunčiant uždengtose kovertose vieną egzemplorių imar
6 rubl.; 2) penkis egz. imant po 5 rubl.; 3) imant per penk
egz. po 4 rubl. 50 kap.; 4) su pernešimu per rubežiu 4 rubl.

Prusuose su prisiuntimu 4 mark.; Amerikoje ir kiti
5 markius.

Redyste.

„Auszra“, 1883, 1884 bei 1875 m. galima gau
be pernešimo, po 75 kap. už kožnus metus, o paski
tinius num. 1886 m. išėjusius už 25 kap. per Kr. Wosk:
Ragainėje-Ragnit, Ostpreussen kaip ir pas Martyn
Jankū Bitėnuios (Bitėnai per Lompönen, Ostpreussen).